

כל ישיעה פרק שני פסחים

ואין

נתינה פחות משה פרוטה . ורצנן נמי לא פליגי אלא משום דכתיב אכילה ואת והא קיימא לן (חולין דף קל"ז:) דחטה אחת פוטרת את הכרי אע"ג דכתיב בה נתינה דכתיב תתן לו ובהוזהב (ב"מ מ"ו.) אמר קוין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה אע"ג דכתיב ונתן לרעהו וגבי גט נמי אמרינן (גיטין דף כ"ג.) כתבו על איסורי הנאה כשר אע"ג דכתיב ונתן צידה ויש לומר דהכלל ודלא בעינן שוה פרוטה דנתינה קיימא אחת שלומין והוי כמו השבת גזילה שאין בפחות משה פרוטה ולהכי משום דכתיב ונתן משמע שפיר נתינה חשובה אבל שאר מיני אע"ג דכתיב בהן נתינה לא בעינן שוה פרוטה מיהו קשה לר"י דרבי יהודה דריש זכריות (דף ו:) ואשר יתן ממנו על זר בכזית ויליף נתינה נתינה מתרומה ואדיליף מתרומה בכזית לילף מכלל נתינה לחומרם דהוה בכל שהוא כגון מתן דמים ומתן בהמות שאין בהן שיעור והוי נמי דומי' לדיסקיה דהוי בכל שהוא ולמ"ד התם נתינה בכל שהוא א"ש* : **ההוא** מיבעיא ליה לדבר הראוי להיות קודש . והע"ג דמאת הקודש דרשינן דבר הראוי להיות קודש אלטרירי נמי ונתן דלי כתב את הקודש לחודיה ה"ל דלא אהא למטוטי אלא משום אכל כל פירות ישלם להכי כתב ונתן דמשמע שהפירות של נתינה בעינן ראוי להיות קודש : **מנייה** שלא חייב בה כרת אינו דין שפטר בה את המזויד . תימה נימא ה"ל הנותנת דלאר מנות שהן חמורות שהן בכרת אין לזווגה כפרה אבל מעילה שהיא קלה שאין בה כרת יש לזווגה כפרה וכה"ג איכא בריש מכות (דף צ"ג.) דקאמר ק"ו ומה הוא שעושה מעשה במזויד אינו גולה עדים שלא עשו מעשה אינו דין שלא יגלו היא הנותנת הוא שעושה מעשה במזויד לא יגלה כי היכי דלא תיהוי ליה כפרה הן שלא עשו מעשה יגלו דתייהו להו כפרה ועוד ארבעה המצויין על הזוון כשגגה ויבחו דאין בהן כרת וחייבין על זדום הכז על שפחה חרופה וניזר טמא ושבוטת העדות והפקדון* (תוספתא דכריתות פ"ה) ואומר ר"י דשפיר פריך בלאו הכי לא חס אמרת וכו' ומיהו קשה לר"י אמאי איטרירי בכריתות (דף ט.) בשפחה חרופה אשר חטא לרבות זדון וגבי ניזר נמי דריש מפתאום לרבות זדון דלי משום דלא נילף ממעילה דלמעט מזוון אדרבה משבוטת העדות והפקדון אית לן לנילף דלחומרם דלמעט מזוון ומינה

[ע"י תוספתא גיטין כ. ד"ה דילמא כ"י שישבו קודש זו וע"פ תוס' מנחות ס. ד"ה מיבעינן ותוס' ב"מ מ"ו. ד"ה קוים בכלי]

כ"ל מ"ו

[וכ"ה להיות במשנה דכריתות ת: ד' מביאין על הזוון כשגגה ומפסיק ט"ס (ט.) במשנה עממה אלו מניחין כו']

רבינו הנגאל

עקיבא ור' יוחנן בן נורי ור' אליעזר בן יעקב יש לומר כי כולוהו אכור בהנאה ובהא פליגי מאן דפטר חבר לפי דמים משלם חכמא בפסח אין לו דמים לפיכך פטר חבר לפי מה משלם ואע"פ שאין לו דמים מדה חייב

לשלם ולית לן לטימר ממאי (ד' יוחנן בן נורי ור' אליעזר בן יעקב יש לומר כי כולוהו אכור בהנאה ובהא פליגי מאן דפטר חבר לפי דמים משלם חכמא בפסח אין לו דמים לפיכך פטר חבר לפי מה משלם ואע"פ שאין לו דמים מדה חייב

לשלם ולית לן לטימר ממאי (ד' יוחנן בן נורי ור' אליעזר בן יעקב יש לומר כי כולוהו אכור בהנאה ובהא פליגי מאן דפטר חבר לפי דמים משלם חכמא בפסח אין לו דמים לפיכך פטר חבר לפי מה משלם ואע"פ שאין לו דמים מדה חייב

אמר אביי רבי אליעזר בן יעקב ורבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי כולוהו אכור בהנאה ובהא פליגי דרבי עקיבא סבר *לפי דמים משלם ורבי יוחנן בן נורי סבר לפי מדה משלם פשיטא מהו דתימא רבי יוחנן בן נורי נמי כרבי עקיבא סבירא ליה דאמר לפי דמים משלם והתם היינו מעמא דקא מחייב משום דסבר לה בר' וסי' הגלילי דאמר *חמין בפסח מותר בהנאה קמ"ל ואימא הכי נמי אם כן נהדר ליה רבי יוחנן בן נורי לר' עקיבא כי היכי דמהדר ליה רבי אליעזר חסמא לר' אליעזר בן יעקב : ת"ר יהאוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש אבא שאול אומר עד שיהא בו שוה פרוטה מ"ט דתנא קמא אמר קרא ואיש כי יאכל קדש בשגגה ואכילה בכזית ואבא שאול מאי מעמא אמר קרא ונתן ואין נתינה פחות משה פרוטה ואידך נמי הא כתיב יאכל ההוא *פרט למוזיק הוא דאתא ותנא קמא הכתיב ונתן ההוא מיבעי ליה לדבר הראוי להיות קדש (פרט לאוכל תרומת חמין בפסח) : ת"ר יהאוכל תרומה פחות מכזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש היכי דמי אי דלית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לישלם ואי דאית בה שוה פרוטה ואפילו הכי כיון דלית ביה כזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא דלא כאבא שאול דאי כאבא שאול האמר כיון שיש בה שוה פרוטה אע"ג דלית ביה כזית אמר להו רב פפא אפילו תימא אבא שאול אבא שאול תרתי בעי ומוי בעי אבא שאול תרתי והא *תנן אבא שאול אומר את שיש בו שוה פרוטה חייב בתשלומין את שאין בו שוה פרוטה אינו אלא לענין מעילה בלבד אבל לתרומה אינו חייב עד שיהא בו כזית ואם איתא כיון שיש בו כזית מיבעי ליה תיובתא ואף רב פפא הדר ביה דתנא והתמא בשגגה פרט למזויד והלא דין הוא ומה שאר מצות שחייב בהן כרת פוטר בהן את המזויד מעילה שאין בה כרת אינו דין שפטר את המזויד לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה ת"ל בשגגה פרט למזויד ואמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה ואמר ליה הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכזית האמר במעילה שחייב בה מיתה פחות מכזית ואמר ליה *הנחה דעתך שהנחת את דעתי וא"ל מאי נוחות דרבה ורב ששת שדו ביה נגמא מאן שמתת ליה דאמר חזיר

אמר אביי ר' עקיבא ור' יוחנן בן נורי . אע"ג דלחייב בתשלומין סבירא להו דאין לו דמים ובהא פליגי רבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי : א"כ . דסבירא ליה מותר ניהדר ליה ר' יוחנן לרבי עקיבא אף לזה יש לו היתר הסקה : **כזית פרוטה** . בשאר ימות השנה קאי : **פרט למוזיק** . תרומה של כהן חפי' בשוגג שאינו משלם חומש אלא קרן כשאר מוזיק חולין : **השוה מיבעי ליה דבר טרואי לסיפא קדש** . וכוליה קרא משום סיפא אלטרירי : **דלים כס שוה פרוטה** . וליכא כזית כגון שנת בצורת : **כיון דלים כס כזית כו'** . דלכילה כתיבא בה : **אמרוה רבנן קמיה דרב פפא** . דקדקו מלבן ואמרו לפניו דהא מתני' דקפחא חכיות דלא לאכא שאלו דהא שמעינן ל' דקפיד אפרוטי' ולא חכיות : **תריסי כפי** . שיהא בו כזית דהא חכילה כתיבא ביה ותייהא בדמיו פרוטה דהא כתיב ונתן : **חייב בפסולין** . אהבומה שוגג קאי וקרן וחומש קאמר : **לענין מעילה** . כנהנה מהקדש גבוה דהתם לא כתיב חכילה אבל לתרומה אפי' יש בו שוה פרוטה אין חייב חומש עד שיהא בו כזית מכלל לאכא שאלו אע"ג דליכא כזית דלס' חיתא דתריסי בעי וביש בו כזית קאי חכא שאלו וקאמר דלע"ג דלית ביה כזית בעינן פרוטי' הכי הוה להו למימר כיון דיש בו כזית חייב : **וחתאם בשגגה** . במעיל' דהקדש כתיב : **והלא דין הוא** . דמזויד פטור מקרבן ולמה לך קרא : **שחייב כסן הכפוט כרס** . כגון חלב ודס : **פטר כסן את המזויד** . מקרבן דגבי חטאת שגגה כתיב : **לא חייב כסן מיסה** . צידי שמים אבל מעילה חייב על זדונה מיתה כדלמאן ודילמא מיתה חמירא מכרת : ולאמר ליה רב נחמן גרסינן האי תנא אלימא ליה כרת ממיסה כתיבא דקמתי מעילה שלא חייב בה כרת אלא מיתה כו' אלמא כרת חמירא ולבסוף אלימא ל' מיתה דקמתי תאמר במעילה כו' : **וא"ל** . רבי חייא לעולם כרת אלימא ליה והך סיפא דמתני' הכי קאמר לא חס אמרת בשאר מנות שהרי לא חייב בהן אפילו מיתה בפחות מכזית תאמר במעילה שחייב בה מיתה מיתה בפחות מכזית כולוהו גרסינן ואמר ליה ומתקף ליה רב פפא כו' אמר דהדר ביה : **ומאי ניתוסא** . איכא דהא רבה ורב ששת שדו ביה נגמא כהאי תירוולא דתריסי ומקשו הכי היכי אמרי' דתנא אפחות מכזית מחייב מיתה : **מאן שפסח ליה דאמר מעילה וזדונה מיסה רבי** . ועל כרחק מתרומה גמר לה כדמפרשינן וכיון דמתרומה גמר לא משכח בה מיתה אלא בכזית מתרומה דתרומה גבי מיתה אלא כיון דהא חכילה דמיתה דתרומה נפקא לן מדסמין וכל זר לא יאכל קדש גבי ומתו בו כי יללולו באלו הן הכשרפין כסנהדרין (דף ס"ג) :

[לעיל כ. כח.]

[יומא ט. פא. צ"ט נט. מעילה י. ע.]

[תוספתא דכריתות פ"ה ט"ט וצ"ל להתיבא]

[שבת קכ"ג יומא ס"ז כסנהדרין ל"ב מנחות מה. ק.]

אמר אביי רבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי . אע"ג דלחייב בתשלומין סבירא להו דאין לו דמים ובהא פליגי רבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי : א"כ . דסבירא ליה מותר ניהדר ליה ר' יוחנן לרבי עקיבא אף לזה יש לו היתר הסקה : כזית פרוטה . בשאר ימות השנה קאי : פרט למוזיק . תרומה של כהן חפי' בשוגג שאינו משלם חומש אלא קרן כשאר מוזיק חולין : השוה מיבעי ליה דבר טרואי לסיפא קדש . וכוליה קרא משום סיפא אלטרירי : דלים כס שוה פרוטה . וליכא כזית כגון שנת בצורת : כיון דלים כס כזית כו' . דלכילה כתיבא בה : אמרוה רבנן קמיה דרב פפא . דקדקו מלבן ואמרו לפניו דהא מתני' דקפחא חכיות דלא לאכא שאלו דהא שמעינן ל' דקפיד אפרוטי' ולא חכיות : תריסי כפי . שיהא בו כזית דהא חכילה כתיבא ביה ותייהא בדמיו פרוטה דהא כתיב ונתן : חייב בפסולין . אהבומה שוגג קאי וקרן וחומש קאמר : לענין מעילה . כנהנה מהקדש גבוה דהתם לא כתיב חכילה אבל לתרומה אפי' יש בו שוה פרוטה אין חייב חומש עד שיהא בו כזית מכלל לאכא שאלו אע"ג דליכא כזית דלס' חיתא דתריסי בעי וביש בו כזית קאי חכא שאלו וקאמר דלע"ג דלית ביה כזית בעינן פרוטי' הכי הוה להו למימר כיון דיש בו כזית חייב : וחתאם בשגגה . במעיל' דהקדש כתיב : והלא דין הוא . דמזויד פטור מקרבן ולמה לך קרא : שחייב כסן הכפוט כרס . כגון חלב ודס : פטר כסן את המזויד . מקרבן דגבי חטאת שגגה כתיב : לא חייב כסן מיסה . צידי שמים אבל מעילה חייב על זדונה מיתה כדלמאן ודילמא מיתה חמירא מכרת : ולאמר ליה רב נחמן גרסינן האי תנא אלימא ליה כרת ממיסה כתיבא דקמתי מעילה שלא חייב בה כרת אלא מיתה כו' אלמא כרת חמירא ולבסוף אלימא ל' מיתה דקמתי תאמר במעילה כו' : וא"ל . רבי חייא לעולם כרת אלימא ליה והך סיפא דמתני' הכי קאמר לא חס אמרת בשאר מנות שהרי לא חייב בהן אפילו מיתה בפחות מכזית תאמר במעילה שחייב בה מיתה פחות מכזית ואמר ליה *הנחה דעתך שהנחת את דעתי וא"ל מאי נוחות דרבה ורב ששת שדו ביה נגמא מאן שמתת ליה דאמר חזיר

זו יש לו לכהן בה היתר הסקה. לפי שחמץ בפסח מותר בהנאה, כרבי יוסי הגלילי. ואף שהוא מחויב בביעורו, יכול הוא להנות ממנו תוך כדי ביעורו. שהרי אם רצה הכהן, מבערו על ידי שמריצה לפניו כלבו. או שמסיקה תחת תבשילו.

אמר אביי: רבי אליעזר בן יעקב ורבי לב-ב עקיבא ורבי יוחנן בן נורי, כולהו סבירא להו: חמץ בפסח אסור בהנאה! שהרי פטרו רבי אליעזר בן יעקב ורבי עקיבא את האוכל תרומת חמץ בפסח מתשלומין ומדמי עצים, משום שאין לו דמים. אלמא, אסור הוא בהנאה ואינו ראוי לכלום⁽¹⁾.

ואף רבי יוחנן בן נורי שמחייב, מודה שהוא אסור בהנאה. אלא דבהא פליגי. דרבי עקיבא סבר: האוכל תרומה בשוגג לפי דמים משלם! וכל שאין לתרומה דמים, אין בה חיוב תשלומין.

ורבי יוחנן בן נורי סבר: לפי מדה הוא משלם! ואף בתרומה שאין לה דמים נוהג חיוב זה. לפי שאינו בא אלא לכפר על עוון אכילת התרומה.

והוינן בה: פשיטא דהכי סבירא להו כל הני תנאי. ומה אתא אביי לאשמועינן?

ומשנינן: מהו דתימא, רבי יוחנן בן נורי נמי כרבי עקיבא סבירא ליה במאי דאמר "לפי

ואף מדמי עצים הוא פטור. לפי שאף משום גזל אין לחייבו. שהרי אין לו לחמץ דמים — דברי רבי אליעזר בן יעקב.

ורבי אלעזר חסמא מחייב את האוכל תרומת חמץ בפסח בתשלומין.

אמר לו רבי אליעזר בן יעקב לרבי אלעזר חסמא: אף אם אינך מודה לדרשה האמורה, מכל מקום הוא פטור מטעם אחר. שהרי וכי מה הנאה יש לו לכהן בה [בתרומת החמץ]? וכיון דאינה ראויה לכלום, אין לה דמים, ואין לו מה לשלם.

אמר לו רבי אלעזר חסמא לרבי אליעזר בן יעקב: וכי מה הנאה יש לו לאוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה? ואפילו הכי הרי הוא משלם את תמורתה. והוא הדין לאוכל תרומת חמץ בפסח.

אמר לו רבי אליעזר בן יעקב: לא ראייה היא מהתם. משום דאם אמרת באוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה, שאף על פי שאין לו לכהן בה היתר אכילה הרי הוא משלם, אין זה אלא משום שיש לו בה לכל הפחות היתר הסקה. אבל האם תאמר כן אף בזו [בתרומת חמץ], שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה? ומאחר ואין לה דמים כלל, אין לו מה לשלם.

אמר לו רבי אלעזר חסמא: אף בתרומת חמץ

הטעמים כתובים בתוספות לקמן לג א.

1. ואף דאמרינן לעיל גבי הקדש, דיש לו דמים בפסח, משום דהוא גורם לממון לאחר הפסח, שאני הקדש דמותר להשהותו עד אחר הפסח. שהרי אין מי שעובר עליו ב"בל יראה". אבל

דחמץ אסור בהנאה, בשום גוונא אין החמץ נעשה תרומה. וממעטינן ליה מ"תתן לו" דכתיב בתרומה. ואי אסורה בהנאה, לא שייך בה נתינה. מהרש"ל.

והמהרש"א כתב, דמ"ונתן לכהן את הקודש" דכתיב גבי תשלומי תרומה, ממעטינן לה. ושני

אבא שאול אומר: אינו חייב עד שיהיה בו [בתרומה] שוה פרוטה.

ומפרשין: מאי טעמא דתנא קמא? — משום דאמר קרא בדין זה, "ואיש כי יאכל קדש בשגגה". ושיעור אכילה הוא בכזית.

ואבא שאול מאי טעמא דאינו מחייב אלא בשוה פרוטה? — משום דאמר קרא, "ונתן לכהן את הקדש". ואין "נתינה" בפחות משה פרוטה⁽²⁾.

והוינן בה: ואירך [אבא שאול], נמי יש לו למילף מהא דכתיב "כי יאכל", דשיעורו בכזית?

ומשנינן: ההוא "יאכל", לא להכי אתא. אלא למעט, "יאכל" — פרט למזיק הוא דאתא. שאין חיוב זה נוהג אלא באוכל תרומה. אבל מזיק תרומה אינו חייב לכהן אלא קרן בלבד, כשאר מזיק חולין.

ותו הוינן: ותנא קמא נמי יש לו למילף מהא דכתיב "ונתן", דשיעורו בפרוטה.

דמים משלם". והתם [בתרומת חמץ] היינו טעמא דקא מחייב בתשלומין, הוא משום דסבר לה כרבי יוסי הגלילי, דאמר "חמץ בפסח מותר בהנאה", ושפיר יש לו לחמץ דמים. קא משמע לן אביי, דלא משום כן מחייב רבי יוחנן בן נורי. אלא משום דסבר "לפי מדה משלם".

ושוב הוינן: ואימא, דהכי נמי דסבר דרבי יוחנן בן נורי כרבי יוסי הגלילי. ומנא ליה לאביי דסבר "לפי מדה משלם".

ומשנינן: ליכא למימר הכי. משום דאם כן, נהדר ליה רבי יוחנן בן נורי לרבי עקיבא [ששאלו "וכי מה הנאה יש לו בה"], וישיב לו דחמץ בפסח מותר בהנאה. כי היכי דמהדר ליה רבי אלעזר חסמא לרבי אליעזר בן יעקב! ומדלא השיבו כן, שמע מינה דלא משום כן הוא מחייב.

תנו רבנן: זר האוכל כזית תרומה [בכל ימות השנה] בשוגג, משלם קרן וחומש! שדי בשיעור זה כדי לחייבו. והוא ככל איסורי אכילה שבתורה, ששיעורן בכזית.

מוקמינן לה כרבי נחוניא בן הקנה דפטר משום "קים ליה בדרבה מינה", הא לצאת ידי שמים חייב.

2. ודוקא נתינה דכתיב לגבי תשלומין בעי פרוטה. אבל בעלמא אשכחנא אף נתינה בפחות משה פרוטה. וכגון בהפרשת תרומה, דכתיב בה "נתן לו". ואפילו הכי קיימא לן, דחטה אחת פוטרת את כל הכרי. תוספות.

וצריך עיון, הא תשלומי תרומה נמי כפרה הם, ולא חיוב תשלומים ממוני. קובץ שיעורים. והמהר"ם חלאווה כתב, דאף בתרומה אינו

תרומה, דחמץ גמור של ישראל הוא, אין לו דמים. לפי שאסור להשהותו עד אחר הפסח. מהר"ם חלאווה.

והקשה הפני יהושע אמאי לא מוקמינן לה כרבי יהושע, דסבירא ליה לקמן [מו א] שאין הישראל עובר עליו, משום דטובת הנאה אינה ממון, ולא אמרינן "הואיל". ונעמיד בתרומה שיעורין לא הגיעה ליד כהן.

ותירץ הצ"ח, דאי לא בא ליד כהן בין כך לא שייך חיוב ופטור בידי אדם. שהרי הוא ממון שאין לו תובעין. ובהכרח דאיירי לענין חיוב לצאת ידי שמים. ואם כן תקשה סיפא. דאף אי

פרוטה. ואפילו הכי, כיון דלית ביה כזית, אין בו חיוב תשלומי תרומה. דהא "אכילה" כתיב בה. ואינו חייב אלא מדין גולן בעלמא. לפיכך, הוא משלם את הקרן, ואינו משלם את החומש.

אמר רבנן קמיה דרב פפא: הא ברייתא, דלא כאבא שאול היא. דאי כאבא שאול, האמר דבשוה פרוטה תליא. וכיון שיש בה בתרומה שוה פרוטה, הרי הוא משלם קרן וחומש על אכילתה, אף על גב דלית ביה כזית.

אמר להו רב פפא: אפילו תימא דכאבא שאול היא, נמי לא קשיא. דלא בא אבא שאול להחמיר על דברי תנא קמא, ולחייב אף בפחות מכזית. אלא בא להקל. דלא סגי בכזית לחייבו, אלא אם כן יש בו נמי שוה פרוטה, ותרתי בעי! כזית בעינן משום דכתיב "יאכל". ופרוטה בעינן משום דכתיב "ונתן".

ותמהינן: ומי בעי אבא שאול תרתי, גם

ומשנינן: ההוא "ונתן" לאו להכי אתא. אלא מיבעי ליה למידרש, דדוקא האוכל דבר הראוי להיות קדש מתחייב! אבל דבר שאין חלה עליו קדושת תרומה, כגון חמץ בפסח, אין נוהג בו דין תשלומי תרומה⁽³⁾. ואף "נתן" דכתיב ברישא דקרא, נכתב משום סופו.

תנו רבנן: האוכל תרומה פחות מכזית אינו חייב בדין תשלומי תרומה, אלא חייב משום גול בלבד. לפיכך, הרי הוא משלם את הקרן, ואינו משלם את החומש.

והוינן בה: היכי דמי? — אי דלית ביה שוה פרוטה, קרן נמי לא לישלם! שהרי אף גולן אינו מתחייב על פחות מפרוטה⁽⁴⁾.

ואי דאית בה בתרומה שוה פרוטה אף שאין בה כזית, וכגון בשני בצורת שהפירות יקרים הרבה, חומש נמי לישלם, כדין תשלומי תרומה.

ומשנינן: לעולם איירי בדאית בה שוה

משלם. והקשה עליו הראב"ד, דאם כן יוכרח דמתניתין כרבי יוסי הגלילי. ולמה ליה לאוקמא למתניתין דלא כהלכתא.

ולהנ"ל אתי שפיר. דאם לא נוקי למתניתין כרבי יוסי הגלילי, נוכרח להעמידה כאבא שאול, דפליג על תנא קמא דמעט האוכל תרומת חמץ בפסח. ושוב תהיה מתניתין דלא כהלכתא. צ"ח.

4. והמהר"ם חלאווה דייק מזה, דלרבנן בעינן תרתי, פרוטה וכזית. ולפי זה, למאי דסבר רב פפא דאף לאבא שאול בעינן תרתי, לא פליגי כלל. אלא בא אבא שאול לפרש את דברי תנא קמא.

מקיים מצות נתינה משוה פרוטה. ולא מהני אלא להתיר את הטבל.

מיהו תוספות אזלו לשיטתם לקמן לג א, דכל דאין בו נתינה, לא חל בו שם תרומה אף לפטור את הכרי. ולכך שפיר הקשו מהא דחטה אחת פטרת את הכרי. שפת אמת.

3. מיהו מתניתין אתי שפיר אף לרבנן. ואף דלדידהו האוכל תרומת חמץ בפסח פטור, הא מוקמינן לה כרבי יוסי הגלילי. ולדידיה, דוקא אם הפריש חמץ שלא היה לו שעת הכושר, לא חל בו שם תרומה. ושפיר איכא לאוקמא למתניתין, בחמץ שהיה לו שעת הכושר.

ובזה ניחא מה שפסק הרמב"ם, דלפי דמים

וחומר הוא פטור מקרבן. ומה שאר מצות התורה שחייב בהן כרת במזיד, ואפילו הכי פוטר בהן הכתוב את המזיד מקרבן — מעילה שאין בה כרת על זדונה, אינו דין שפטר בה מקרבן את המזיד.

לא קל וחומר הוא. משום דאיכא למיפרך, אם אמרת בשאר מצוות שאין חייב קרבן על זדונן, הלא הוא משום קולתם, שכן לא חייב הכתוב בהן מיתה בידי שמים, אלא כרת. אבל האם תאמר כן אף במעילה במזיד, שחייב בה מיתה בידי שמים?! ודלמא מיתה בידי שמים חמורה יותר מכרת. וכיון דמעילה חמורה יותר משאר מצוות, דלמא מביאים קרבן אף על זדונה.

לכך, תלמוד לומר במעילה: "בשגגה", פרט למזיד שפטור מקרבן.

ואמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייה בר אבין: דברי תנא זה תמוהים הם. דמעיקרא עביד קל וחומר משאר מצות למעילה. אלמא אית ליה, דאלימא ליה כרת דאיכא בשאר מצוות, יותר ממיתה בידי שמים דאיכא במעילה. ולבסוף קאמר, דמעילה חמורה טפי. אלמא, אלימא ליה מיתה בידי שמים יותר מכרת.

ואמר ליה רב חייה בר אבין: לעולם כרת אלימא טפי ממיתה בידי שמים. והא דפריך לקל וחומר, וקאמר דמעילה חמורה משאר מצות, הכי קאמר: לא אם אמרת בשאר

כזית וגם פרוטה? והא תנן: אבא שאול אומר: האוכל את התרומה שיש בו שוה פרוטה, חייב בתשלומין. והאוכל את שאין בו שוה פרוטה, אינו חייב בתשלומין.

אמרו לו חכמים: לא אמרו שיעור שוה פרוטה, אלא לענין מעילה בלבד. שאין חיוב מעילה בפחות משוה פרוטה, משום דלא כתיב בה "אכילה"⁽⁵⁾. אבל לענין חיוב תשלומי תרומה, אינו חייב עד שיהא בו כזית.

ומדהשיבוהו חכמים "עד שיהא בו כזית", משמע שבאו להקל. ואבא שאול לא מצריך כזית, אלא סגי ליה בפרוטה. דהא אם איתא דאבא שאול בא להקל, ואינו מחייב אלא בדאיכא גם כזית וגם פרוטה, ואמרו לו חכמים דסגי בכזית, לא היה להם להשיבו בלשון הזה. אלא "כיון שיש בו כזית" מיבעי ליה [להם] להשיבו.

ומסקינן: תיובתא היא על דברי רב פפא!

ואף רב פפא הדר ביה מדבריו, וחזר לומר, דלאבא שאול לא בעינן כזית, אלא סגי בפרוטה.

דתניא: כתיב במעילה "נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה'". פרט למי שמעל במזיד שאינו חייב קרבן מעילה.

ולמה צריך הכתוב למעטו? והלא מדין קל

הלכה כד.

5. מיהו נראה, דהמועל באכילה חייב נמי בכזית, אף כשאין בו שוה פרוטה. דלהכי אהני גזירה

ויעוין ברש"ש שדחה ראייה זו. וכתב, דלא קאמר "אי דלית בה פרוטה קרן נמי לא לשלם" אלא משום דקאי על פחות מכזית. ויעוין בכסף משנה פרק י מהלכות תרומות

והוינן בה: מאי טעמא דרבי, ומנא ליה דחייב מיתה?

ואמר רבי אבהו: משום דגמר בגזירה שוה, "חטא" "חטא" מאכילת תרומה(1). דכתיב באכילת תרומה "לא ישאו עליו חטא". וכתיב במעילה "וחטאה בשגגה". מה התם, בזר שאכל תרומה במזיד, הרי הוא במיתה — מדסמיך קרא ד"וכל זר לא יאכל קדש", להא דכתיב "ומתו בו כי יחללוהו" — אף המזיד במעילה של הנאת הקדש(2), הרי הוא במיתה.

ואסיקו רבה ורב ששת לפירכתם: ומינה ילפינן נמי, דאין חיוב מיתה במעילת מזיד בפחות מכזית. שהרי כל מקור חיוב מיתה במעילה הוא מתרומה. הלכך, מה תרומה אין חייבים עליה מיתה אלא באכילת כזית, אף מעילה אין בה מיתה אלא במועל בכזית(3).

ואם כן, ליכא לפרש בדברי הבריייתא, דמעילה חמורה משאר מצות, בכך שיש בה

מצות [איסורים] שאין מביאים קרבן על זדונן, שכן קלות הן בכך שלא חייב העובר בהן אפילו מיתה הקלה באם אכל מהם פחות מכזית. אבל האם תאמר כן אף במעילה החמורה, בכך שחייב העובר בה מיתה אף בפחות מכזית?!

ואמר ליה רב נחמן בר יצחק: תנוח דעתך, לפי שהנחת את דעתי!

ואמר ליה רב חייא בר אבין: מאי ניהותא יש לך מדברי? והרי התירוץ שאמרתי אינו ברור כלל. דהא רבה ורב ששת שדו ביה נרגא [השליכו בו מקל, כלומר, הפריכוהו].

וטענו: והרי סבר תנא דהאי ברייתא, דהמזיד במעילה חייב מיתה. ומאן הוא התנא דשמעית ליה דאמר דמי שהזיד במעילה, הרי הוא במיתה? — הלא רבי הוא.

וכדתניא: הזיד במעילה — רבי אומר: הרי הוא במיתה!

וחכמים אומרים: אינו אלא באזהרה!

אליה גם מעילה של אכילה, משום "דון מינה ואוקי באתרה". ודוקא לרבי דיליף מינה חיוב מיתה, בהכרח דשיעורה בכזית.

ויש לומר, דרבנן בהכרח לית להו "דון מינה ואוקי באתרה". דאם לא כן, למה הוצרכו לפטור מעילת אכילה ממיתה, משום מיעוטא ד"מתו בו"? מהרש"א. ויעוין ברש"ש.

2. רש"י. ומשמע דאף במעילה של הנאה איכא מיתה. אבל תוספות כתבו, דדוקא מעילה דאכילה ילפינן מתרומה, דחייבים עליה מיתה. אבל בשאר הנאות ליכא אלא אזהרה.

3. ואם תאמר, הרי אית ליה לרבי כללא ד"דון מינה ואוקי באתרה". ולמה לא נימא כן אף הכא

שוה מאכילת תרומה, המובאת להלן. אבל מהירושלמי והרמב"ם לא נראה כן. רש"ש.

1. ואף חכמים מודים לגזירה שוה זו. ולמדים ממנה כמה וכמה דינים, כדאיתא במעילה. אבל לא לענין מיתה. משום דכתיב בתרומה "ומתו בו", וממעטינן "בו", ולא במעילה. רש"י.

ולפי זה הקשו תוספות, למה דוקא לרבי יהודה דרשינן לגזירה שוה זו, לחייב מעילה דוקא בכזית. והלא אף לחכמים יש לומר כן. ואמאי אמרו לעיל "לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה בלבד".

ולכאורה למאי דכתבו הם עצמם [יעוין בהערה 2], לא קשה מידי. שהרי מעילה של הנאה ודאי שיעורה בפרוטה. ולכך יש להשוות

צ"א א מיי" ס"ח מהל' מעילה הלכה ג :
צ"ב ב מיי" ס"ח מהל' תרומות הלכה ט :

חיד. בהגלת קדש שנגנבה מעילה : ר' אומר נמיסה . כלמפרש
גמר חטא חטא הבלת קדש מאכילת תרומה כתיב הלא ותטלה
בצנבה וכתיב בתרומה לא יטלו עליו חטא ומתו בו וגו' (ויקרא כג)
וחי"א באוהרה . רבנן נמי אית להו גזירה שיהי' דר' דהא עיקר
מילתא דמעילה בהא גזירה שיהי' תורה אור

[פסוקין] [ג] פיר

ומינה מה תרומה כתיב . אע"ג דבסוף כל הדימ' (וזכיר אהל)
וצפרק בחרת דמנחות (דף קו.) חי"א למ"ד דרבי סבר
דון מינה ואוקי בחרתה הלא אין לומר דאוקי בחרתה מה מעילה
דממון שיהי' פרוטה אף מעילה דלכילה כן דהא לכילה דהקדש
מאכילה דתרומה יליף והיאך יהיה בו

גמרי צפרק חמישי דמעילה (דף יח):
צברייטאל גבי פגס ונהנה וצדבר
שפגס נהנה וכתלוש מן הקרקע
וצשליח שעתה שליחותו כל הני
מתרומה גמרי זה ואוהרה נמי
מתרומה גמרי מה אכילת תרומה
הזיהר דכתיב (ח) לא יחל קודש אף
הגלת הקדש דמעילה הזיהר ומינה
מיתה לא גמרינן מינה כלמפרשי
רבנן טעמייהו בצסקהדרין דמיטע
רחמנא בתרומה ומתו בו והאי בו
מיטעוטא בו ולא דמעילה וכן עיקר :
מאי טעמא דרבי גרסינן : ומינה .
היינו נגרא כלומר וכוון דמייתה
מהכל נפקא לן על כרחיך הכי תילף
ומינה מה תרומה מיתה הכתובה בה
לאכילה כתובה דהוא כותב אף מעילה
אין מיתה עד דליכא כותב וליכא
למימר דתנא הכי תאמר דמעילה
שחייב בה מיתה בצפות מזוית :
ומתקין לה גרסינן : **ומתקין לה רב**
פגא . בעני דשדו ביה נגרא : ממאי
דכתיב (ויקרא כג) וכל זלזל חטא
שאלו סבירא ליה דבעובד דתורה
דילמא כלבא שאלו סבירא ליה וספיר
מני למילף מינה מיתה דמעילה
דהיא צנבה פרוטה מתרומה אפילו
לפנות מזוית : **מר צביה דרבנא**
אמר . הוא מתניחא דלעיל צבישואל
אחינו צבי מדרש והכי קאמר סופא
לא אה אמרת בשאר מלות שכן לא
חייב בהן קרבן בשוגג (ב) שאין מתכוין
לאותה מלכא כשוגג שמתכוין לאותה
מלכא : **שם נכתוון לחטון אה**
הטלוס . שיהו מתכוין לדבר המותר
וחתך את המחובר שאפילו בשבת
פטור דמלכת מחשבת בעינן שיתכוין
למחשבת מחובר ומינה שגג בשבת
שחינו יודע שהוא שבת או אינו יודע
שהמלכה זו אסורה : **האמר דמעילה**
שם נכתוון כו' שטעל . כגון היוכלן

הגהות
הב"ח

(ח) רש"י ר"ח
והכתיב וכו'
הזיהר דכתיב
וכל זלזל חטא
(ג) ר"ח מר
צביה כו' בשוגג
שאלו מתכוין

שנת כה :

נמנה כה :
תרומות כ"ב
מ"ב נכתוון טפ

חיד במעילה רבי אומר במיתה רבי היא דתניא *חיד
במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרים
*באוהרה מאי טעמא דרבי אמר רבי אבהו
*גמר המאמא מתרומה מה תרומה במיתה
אף מעילה במיתה ומינה מה תרומה בכזית
אף מעילה בכזית ומתקיף לה רב פפא ממאי
דרבי רבנן סבירא ליה דילמא באבא שאול
סבירא ליה דאמר יש בה שיהי' פרוטה אע"ג
דלית בה כזית והא רב פפא הוא דאמר דאבא
שאול תרתי בעי אלא ש"מ הדר ביה מר
בריה דרבנא אמר הכי קאמר לא אם אמרת
בשאר מצות שלא עשה בהן שאין מתכוין
כמתכוין שאם נתכוין לחתוך את התלוש
וחתך את המחובר שפטור תאמר במעילה
שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם
בגיזי עולה שמעל רב נחמן בר יצחק אמר
הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן
לא מתחייב בהן שאין מתעסק במתעסק
שאם נתכוין להגביה את התלוש וחתך את
המחובר שפטור תאמר במעילה שאם
הושיט ידו לכלי ליטול חפץ וסך ידו בשמן
של קודש שמעל אמר מר בד"א במפריש
תרומה והחמיצה אבל הפריש המץ תרומה
דברי הכל אינה קדושה כנא הני מילי *אמר
רב נחמן בר יצחק אמר קרא חתן לו ולא
לאורו מתיב רב הונא בריה דרב יהושע
*ב' אין תורמין מן *הטמאה למהורה ואם תרם
בשוגג תרומתו תרומה ואמאי ליבא לו ולא
לאורו לא קשיא תרם היתה לו שעת הכושר
הכא לא היתה לו שעת הכושר ודלא היתה
לו שעת הכושר היכי דמי כגון דאחמיץ
במחובר אבל אחמיץ בתלוש הכי נמי דקדשה
דמיא אל אינן *בגזירת עירון פתגמא *ובמאמר
קדישין שאילתא וכן מורין בבי מדרשא
כוותי כי אתא רב הונא בריה דרב יהושע
אמר

תרומה עמאה דלא חיילא אלא לאורו דאסור הגהה מתתן
נפקא ולא תאמר ובעל הגמרא דבעי מנהני מילי והא הכן
תנאי דהך צברייטאל דהפריש חמץ תרומה ד"ה אינה קדושה כיוון
דסבירא להו דאסור בהגהה דבר פשוט הוא דליתו קדוש ומאי
קבעי ליה יש לומר דפשיטא ליה לגמרא דלא איטעריך למיתני
צברייטאל ד"ה אלא לרבי יוסי דהקדש דהקדש דאסור בהגהה
לא איטעריך למיתני ולהכי צעי מנהני מילי לרבי יוסי הגלילי אי
נמי רב נחמן גופיה דמפרש לו ולא לאורו קאמר מה"מ לפי שהיה
פשוט לו דלניבא דכ"ע קתני הכי וכה"ג איכא בכמה דוכתי' *:
חמר

חיד במעילה ר' אומר במיתה וחכמים אומרים באוהרה ואמרינן מאי טעמא
מכיות פטור אף מעילה כך . ואסיקנא דרדיא רב פפא דאמר אבא שאול בני תרתי כותב ושית פרוטה הדר ביה : כ"ך בריה דרבנא אמר לא הבי קתני לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא עשה בהן שאין מתכוין
כמתכוין שאם נתכוין לחתוך את התלוש בשירת החתך את המחובר שפטור תאמר במעילה שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה שמעל . רב נחמן בר יצחק אמר שאין מתכוין לחתוך את התלוש
המחובר שפטור דמעילה שאם נתכוין להפריש המץ קדוש והכי קאמר סופא לא אה אמרת בשאר מלות שכן לא חייב בהן קרבן בשוגג (ב) שאין מתכוין לאותה מלכא כשוגג שמתכוין לאותה מלכא : שם נכתוון לחטון אה הטלוס . שיהו מתכוין לדבר המותר וחתך את המחובר שאפילו בשבת פטור דמלכת מחשבת בעינן שיתכוין למחשבת מחובר ומינה שגג בשבת שחינו יודע שהוא שבת או אינו יודע שהמלכה זו אסורה : האמר דמעילה שם נכתוון כו' שטעל . כגון היוכלן

חיד במעילה ר' אומר במיתה וחכמים אומרים באוהרה ואמרינן מאי טעמא
מכיות פטור אף מעילה כך . ואסיקנא דרדיא רב פפא דאמר אבא שאול בני תרתי כותב ושית פרוטה הדר ביה : כ"ך בריה דרבנא אמר לא הבי קתני לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא עשה בהן שאין מתכוין
כמתכוין שאם נתכוין לחתוך את התלוש בשירת החתך את המחובר שפטור תאמר במעילה שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה שמעל . רב נחמן בר יצחק אמר שאין מתכוין לחתוך את התלוש
המחובר שפטור דמעילה שאם נתכוין להפריש המץ קדוש והכי קאמר סופא לא אה אמרת בשאר מלות שכן לא חייב בהן קרבן בשוגג (ב) שאין מתכוין לאותה מלכא כשוגג שמתכוין לאותה מלכא : שם נכתוון לחטון אה הטלוס . שיהו מתכוין לדבר המותר וחתך את המחובר שאפילו בשבת פטור דמלכת מחשבת בעינן שיתכוין למחשבת מחובר ומינה שגג בשבת שחינו יודע שהוא שבת או אינו יודע שהמלכה זו אסורה : האמר דמעילה שם נכתוון כו' שטעל . כגון היוכלן

[מן הטמא על הפטור כ"ג]

[ובאמר קדישין כ"ג]

[ע' חוס' ב"ט לה ד"ה] ואל' ינתן יומא עו. ד"ה
הי"י עטיו"ן ב"ט כה.
ד"ה וזמנו ב"ב כב: ד"ה
ונכנס וכוונות טו.
סוף ד"ה הכי ובמור
ל ד"ה פסיעתא]

רבינו הננאל

מקדשי ה' ובתיב
התרומה ולא תשא עליו
הטא הברפסמ את
חלבו ונדחה ולא אשבח
סאן דאמר חיד במעילה
במיתה אל רבי רחמיא
מתרומה כזית חייב פחות

גליון
הש"ס

תוס' ד"ה
תתן לו : דלית
תנאי דהכרי
חמץ כהגהה י"ט
לענין דלכזויה
לינין קדא
כלל דהא אין
יכול לקרות שם
תומי' דל'סורי
הכל' לזו דרדי
הוי כדלמתיקן
צ' דכריס' ושע'
בכזו כו' ושי'
כריחות דף
כד פ"ב :

והיונן בה: מאי טעמא דרבי, ומנא ליה דחייב מיתה?

ואמר רבי אבהו: משום דגמר בגזירה שוה, "חטא" "חטא" מאכילת תרומה(1). דכתיב באכילת תרומה "לא ישאו עליו חטא". וכתיב במעילה "וחטאה בשגגה". מה התם, בזר שאכל תרומה במזיד, הרי הוא במיתה — מדסמיך קרא ד"וכל זר לא יאכל קדש", להא דכתיב "ומתו בו כי יחללוהו" — אף המזיד במעילה של הנאת הקדש(2), הרי הוא במיתה.

ואסיקו רבה ורב ששת לפירכתם: ומינה ילפינן נמי, דאין חיוב מיתה במעילת מזיד בפחות מכזית. שהרי כל מקור חיוב מיתה במעילה הוא מתרומה. הלכך, מה תרומה אין חייבים עליה מיתה אלא באכילת כזית, אף מעילה אין בה מיתה אלא במועל בכזית(3).

ואם כן, ליכא לפרש בדברי הבריייתא, דמעילה חמורה משאר מצות, בכך שיש בה

מצות [איסורים] שאין מביאים קרבן על זדונן, שכן קלות הן בכך שלא חייב העובר בהן אפילו מיתה הקלה באם אכל מהם פחות מכזית. אבל האם תאמר כן אף במעילה החמורה, בכך שחייב העובר בה מיתה אף בפחות מכזית?!

ואמר ליה רב נחמן בר יצחק: תנוח דעתך, לפי שהנחת את דעתי!

ואמר ליה רב חייא בר אבין: מאי ניהותא יש לך מדברי? והרי התירוץ שאמרתי אינו ברור כלל. דהא רבה ורב ששת שדו ביה נרגא [השליכו בו מקל, כלומר, הפריכוהו].

וטענו: והרי סבר תנא דהאי ברייתא, דהמזיד במעילה חייב מיתה. ומאן הוא התנא דשמעית ליה דאמר דמי שהזיד במעילה, הרי הוא במיתה? — הלא רבי הוא.

וכדתניא: הזיד במעילה — רבי אומר: הרי הוא במיתה!

וחכמים אומרים: אינו אלא באזהרה!

אליה גם מעילה של אכילה, משום "דון מינה ואוקי באתרה". ודוקא לרבי דיליף מינה חיוב מיתה, בהכרח דשיעורה בכזית.

ויש לומר, דרבנן בהכרח לית להו "דון מינה ואוקי באתרה". דאם לא כן, למה הוצרכו לפטור מעילת אכילה ממיתה, משום מיעוטא ד"מתו בו"? מהרש"א. ויעוין ברש"ש.

2. רש"י. ומשמע דאף במעילה של הנאה איכא מיתה. אבל תוספות כתבו, דדוקא מעילה דאכילה ילפינן מתרומה, דחייבים עליה מיתה. אבל בשאר הנאות ליכא אלא אזהרה.

3. ואם תאמר, הרי אית ליה לרבי כללא ד"דון מינה ואוקי באתרה". ולמה לא נימא כן אף הכא

שוה מאכילת תרומה, המובאת להלן. אבל מהירושלמי והרמב"ם לא נראה כן. רש"ש.

1. ואף חכמים מודים לגזירה שוה זו. ולמדים ממנה כמה וכמה דינים, כדאיתא במעילה. אבל לא לענין מיתה. משום דכתיב בתרומה "ומתו בו", וממעטינן "בו", ולא במעילה. רש"י.

ולפי זה הקשו תוספות, למה דוקא לרבי יהודה דרשינן לגזירה שוה זו, לחייב מעילה דוקא בכזית. והלא אף לחכמים יש לומר כן. ואמאי אמרו לעיל "לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה בלבד".

ולכאורה למאי דכתבו הם עצמם [יעוין בהערה 2], לא קשה מידי. שהרי מעילה של הנאה ודאי שיעורה בפרוטה. ולכך יש להשוות

ומסקינן: **אלא שמע מינה, הדר ביה רב פפא** מכך! ואית ליה, דלאבא שאול סגי בשוה פרוטה.

והדרינן לפרש הא דקתני בברייתא לעיל [בפירכת הקל וחומר משאר מצות למעילה]: לא אם אמרת בשאר מצות, שכן לא חייב בהם מיתה, תאמר במעילה שחייב בה מיתה?!

מר בריה דרבינא אמר: הכי קאמר: לא אם אמרת בשאר מצות, שהסיבה שאין מביאין קרבן על זדונם, היא משום שהן עבירות קלות, בכך שלא עשה הכתוב את העובר בהן שאינו מתכווין, כמי שעובר עליהן במתכווין. אלא חייב בהן רק את העובר במתכווין. אבל "מתעסק" פטור. וכגון במי שעבר וקצר בשבת. **שאם** לא נתכווין למלאכת "קצירה" אלא נתכווין לחתוך את התלוש, שהוא מעשה המותר בשבת, וחתך את המחובר, שמצינו בו שהוא פטור⁽⁵⁾. משום שלא חייבה התורה בשבת אלא על "מלאכת מחשבת". ואף חיוב קרבן ליכא,

מיתה אף בפחות מכזית, כתירוץ רב חייא בר אבין. שהרי אף במעילה חייבים מיתה דוקא בכזית, כמו באכילת תרומה⁽⁴⁾.

ומתקיף לה רב פפא לרבה ורב ששת: הא לא קשיא מידי. **דממאי דרבי כרבנן** דאבא שאול **סבירא ליה**, ואינו מחייב על אכילת תרומה בפחות מכזית. **דלמא כאבא שאול סבירא ליה, דאמר: כל שיש בה שוה פרוטה חייבים על אכילתה, אף על גב דלית בה כזית!**

ואם כן, אף המזיד במעילה כן. וחייב בשוה פרוטה, אף אם אין בה כזית. שדין המעילת הוא כדין בתרומה, מגזירה שוה. ושפיר יש לפרש את דברי הברייתא כפירושו של רב חייא בר אבין.

הרי קאמר רב פפא להדיא, דלאבא שאול לא בעינן כזית, אלא סגי בשוה פרוטה.

וקשיא, **הא רב פפא הוא דאמר לעיל, דאבא שאול תרתי בעי לחייב באכילת תרומה.** גם כזית וגם שוה פרוטה.

מתרומה שלא יצטרף הכזית לענין מיתה. **תוספות.**

ולפי זה, מתניתין ד"צירף את המעילה לזמן מרובה חייב", אתיא כרבנן ולא כרבי. מהרש"א. אך הקשה, הרי לא פליגי רבנן בהך גזירה שוה, ורק לענין מיתה לא דרשי לה, [יעוין בהערה 1]. ותירוץ, דאף כאן אית להו דרשה ד"תמעול מעל", דמעילה מצטרפת לזמן מרובה. אבל לרבי לא מהני הך דרשה לאפוקי מגזירה שוה, כמו דלא מהני מיעוטא ד"מתו בו", לפטור מעילה ממיתה.

5. ורבינו תם מפרש, דחתך את אותו פרי שנתכון לחתוך. אלא שחשב שהוא תלוש, ונמצא

כלומר, אף דילפת מתרומה לחייבו מיתה, מכל מקום ישאר שיעורו בפרוטה, כמו בסתם מעילה שאינה של אכילה.

ויש לומר, דאי אפשר לחייב את האוכל הקדש מיתה בפחות מכזית. שהרי מאכילת תרומה ילפינן לה. והתם ליכא חיוב אלא בכזית. **תוספות.**

4. ואם תאמר, אכתי הא אף אי בעינן כזית, אכתי יש לפרש בדברי הברייתא, מה למעילה שכן אין צריך לאכול כזית בכדי אכילת פרס. אלא מצטרפות כמה אכילות, אפילו בזמן מרובה.

ויש לומר, דאף בזה יש להשיב, דלרבי נילף

משאר איסורין, וחייבה בה התורה אף באין מתכוין להנות מן ההקדש. שהרי אם היו לפניו גיזי חולין וגיזי בהמת עולה, ונתכוין להתחמם בגיזי חולין, ומחמת שלא התבונן, הלכה ידו מבלי משים לכיוון העולה ונתחמם בגיזי העולה – מצינו בו שמעל⁽⁶⁾! משום שלא נאמר במעילה מיעוט במתעסק⁽⁷⁾, כמו שמצינו בשבת⁽⁸⁾ ובשאר איסורים⁽⁹⁾.

וכיון שמעילה חמורה, אין ללמוד עליה בקל

אלא כששגג ולא ידע שעכשיו שבת. או שלא ידע שמלאכה זו אסורה בשבת. אבל נתכוין לעשיית המלאכה.

וכן בשאר איסורין, דכתיב בהו "אשר חטא בה". וממעטינן, פרט למתעסק בדבר אחר, ובא לידו דבר איסור שלא מדעתו, שהוא פטור.

אך האם תאמר כן אף במעילה [שאין קרבן על זדונה]?! והלא מעילה חמורה יותר

8. רש"י. ולפי זה, דוקא גבי חייבי חטאת של כל התורה איתא לפטור מתעסק.

אבל הרמב"ם בפרק א מהלכות איסורי ביאה הלכה יב כתב, דאף בחייבי לאוין איכא לפטור מתעסק.

וכבר השיג עליו הראב"ד, למאי נפקא מינה? הא ממלקות בלאו הכי פטור. דודאי לא גרע משוגג. וקרבן בין כך אין בהם. וגם המגיד משנה כתב דטעות סופר היא.

אבל הכסף משנה שם קיים דבריו. וכתב דנפקא מינה לענין אם חייב לשמים. ולשיטתו צריך עיון, למה אין פטור מתעסק בהקדש? והלא מ"בה" ילפינן לפטור בכל התורה. ואף לחייבי לאוין דלא כתיב בהו "בה". ומאי גרע הקדש. שם.

9. ודוקא פטור מתעסק אינו נוהג בהקדש. אבל פטור "אין מתכוין" איכא אף בהקדש, כדמוכח לעיל כו א [ויעוין שם בהערה]. ולפי זה צריך עיון, הא אם לא נתכוין לסוך, איכא לשני הפטורים. דגם הוא מתעסק [שלא ידע כלל שעושה בחפצא דהקדש], וגם אינו מתכוין לסיכה, אלא להושטת היד. וצריך לומר, דליכא בזה משום אינו מתכוין, לפי דהוי פסיק רישא.

שהוא מחובר. אבל ליכא לפרש, שנתכון לחתוך תלוש זה וחתך מחובר אחר. דאם כן, אף כשנתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר פטור. משום דלא נתקיימה מחשבתו, ולא קרינן בה "מלאכת מחשבת".

6. ודוקא אליבא דאמת הוא כן. אבל למאי דסליק אדעתין, דאף לולי קרא ד"בשגגה" היינו פוטרים מזיד במעילה מקרבן [בכל וחומר משאר מצוות דיש בהן כרת], באמת אף מתעסק היינו פוטרים מהאי קל וחומר. אלא דלהכי איצטרך קרא ד"בשגגה", לגלות דלא ילפינן מקל וחומר לפטור מזיד, אלא קרא בעי לפוטרו. ומעתה, מתעסק דלא גלי ביה קרא לפוטרו, חייב. מהרש"א.

7. וצריך עיון, הא אין זה חומר בהקדש. שהרי אף מתעסק בחלבים ועריות חייב, שכן נהנה. ואף המועל בהקדש הוא נהנה. ומן הסברה יש לחייב בו אף במתעסק.

ולשיטת הר"ן, דאין זה אלא באיסורי אכילה או איסורי ביאה, ולא באיסורי הנאה, אתי שפיר. דאף הקדש כאיסורי הנאה הוא, ולא דמי למתעסק בחלבים ועריות. קובץ שיעורים, חלק ב סימן כד. ויעוין לעיל בהערות לדף כו א, בביאור הענין.

שהרי מצינו שאם הושיט ידו לכלי כדי ליטול מתוכו חפץ, ובלא כוונה הכניסה לכלי מלא שמן של הקדש, ופך את ידו בשמן זה, שמעל! ואף על פי שלא התעסק כלל במעשה סיכה.

אמר מר: במה דברים אמורים שנוהג דין תשלומי תרומה בתרומת חמץ בפסח, במפריש תרומה ואחר כך החמיצה. אבל הפריש בפסח חמץ וקרא בו שם תרומה, לדברי הכל אין תרומה זו קדושה כלל! ואף לרבי יוסי הגלילי דאמר "חמץ בפסח מותר בהנאה", אינה קדושה. כיון שאין החמץ ראוי לאכילה.

והוינן בה: מנא הני מילי?

אמר רב נחמן בר יצחק: ילפינן כן, מדאמר קרא בתרומה "תתן לו". ודרשינן, תתן לו" לכהן תרומה לצורך גופו, כגון לאכילה. ולא תתן לו דבר שאינו ראוי אלא לאורו⁽¹⁰⁾, כגון חמץ בפסח לרבי יוסי הגלילי⁽¹¹⁾.

וחומר משאר איסורים, דאין מביאים קרבן על זדונה. ולכך איצטריך למיכתב בה "וחטאה בשגגה", למעט את זדונה מקרבן.

רב נחמן בר יצחק אמר: אף בשאר איסורין לא פטרה התורה את המתכוין לעשות בדבר היתר, ועשה את אותו מעשה בדבר איסור. וכגון נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר. דבאופן כזה, "מלאכת מחשבת" היא, וחייב עליה. שהרי סוף סוף נתכוין לגוף מעשה החיתוך.

אלא הכי קאמר תנא דברייתא: לא אם אמרת בשאר מצוות [שפטור על זדונם מקרבן], שכן לא מתחייב בהן מי שאין מתכוין כלל להיות מתעסק במעשה זה שעשה, כמי שמתכוין להיות מתעסק בו. שהרי אם נתכוין להגביה את התלוש, ובלא כונה חתך את המחובר, הרי הוא פטור! משום דאין זו "מלאכת מחשבת". שהרי לא נתכוין למעשה החיתוך כלל.

אך האם תאמר כן במעילה החמורה?!

לאחר זמן, שפיר חשיב "לו". ולפי זה נתקשה, למה חייבת כלל התבואה בתרומה. הא כיון שאין לו בה היתר אכילה, לא קרינא בה "דגגך". וכמו דמצינו לגבי עיסת מעשר שני, שפטורה מן החלה, משום דלא קרינא בה "עריסותיכם". ואף למאן דאמר מעשר שני מומן הדיוט הוא, מכל מקום אין לו בה היתר אכילה בגבולין.

ומסיק, דלאו דוקא היתר אכילה בעינן, אלא סגי בהיתר הנאה.

11. ודוקא לרבי יוסי הגלילי בעינן להך דרשה. אבל לדידן, דחמץ בפסח אסור בהנאה, נפקא לן מ"ונתן לכהן את הקדש". דדרשינן מינה, דבר

אבל אכתי תיקשי לשיטת הר"ן, דבאיסורי הנאה, אף פסיק רישא פטור, כל היכא דאין מתכוין.

וצריך לומר דמעילה שאני, דאינה מגדרי איסורי הנאה, אלא חיובו משום מעשה גזלת ההנאה מהקדש. ודמי בזה לכל איסורים שבתורה, שחייב עליהם בפסיק רישא. קובץ שיעורים. ויעוין עוד בקהלות יעקב.

10. והשגת אריה בסימן צז כתב, דאזלא סוגיין כרבי יהודה, דחמץ לאחר הפסח אסור מן התורה. שאילו לרבי שמעון, שפיר קרינן ביה נתניה "לו". שהרי יכול לאוכלו לאחר הפסח. ומוכרח מכמה מקומות שאם יש לו היתר מאליו

ומשנינן: לא קשיא. התם בתרומה טמאה, היתה לו שעת הכושר. שהרי היתה ראויה להיתרם קודם שנטמאה. אבל הכא בתרומת חמץ בפסח, איירי במקום שלא היתה לו שעת הכושר! שמעולם לא היו ראויים פירות אלו להיות תרומה המותרת באכילה.

ולא ממעטינן מ"לו" ולא לאורו, אלא דבר שמעולם לא היה ראוי להיות תרומה המותרת באכילה⁽¹³⁾.

והוינן בה: ודלא היתה לו שעת הכושר, היכי דמי? והרי ראוי היה ליתרם קודם שהחמיץ.

ומשנינן: כגון דאחמיץ הדגן בעודו מחובר לקרקע. וכל זמן שהוא מחובר לא היה ראוי לחול עליו שם תרומה [משום דכתיב בתרומה "ראשית דגנך". ו"דיגון" הוא לשון

מיהו, אם כבר קדשה בקדושת תרומה, ואחר כך נאסרה באכילה, לא פקע ממנה שם תרומה. וחייב ליתנה לכהן, אף שאינה ראויה אלא להסקה.

מתיב רב הונא בריה דרב יהושע: תנן: לכתחלה אין תורמין מן הטמאה לטהורה [שאינן מפרישים פירות טמאים לתרומה, כדי לפטור טבל של פירות טהורים]! משום שהוא מפסיד בכך את הכהן⁽¹²⁾.

ואם לא ידע שפירות אלו טמאים, ותרם מן הטמאה על הטהורה בשוגג — בדיעבד תרומתו תרומה.

וקשיא, אמאי מהני בדיעבד? לימא דלא תחול בפירות הטמאים קדושת תרומה, משום שאינם ראויים לאכילה, אלא להדלקה. והא אמרין "לו" ולא לאורו.

תשלומי תרומה. שהרי בר תרומה הוא. אלא שאינו בעלים עליו לקרוא לו שם. קובץ שיעורים.

12. רש"י. ותוספות ביבמות פט א כתבו, שהוא משום דהוי כתורם מן הרעה על היפה. ולכאורה יש לאסור, מטעם דהוי כטמא תרומה. דמה לי אם עושה את הטמאה לתרומה או שעושה את התרומה לטמאה. וכעין סברה זו מצינו לגבי הנוזר בבית הקברות, שהוא גם בכלל איסור טומאת נזיר. קובץ שיעורים.

13. ויש לבאר בזה, ד"לו" ולא לאורו" הוא דין בתבואה. שלא חל בה דין קריאת שם. אבל אם כבר חל בה דין קריאת שם, תו לא פקע. קובץ שיעורים.

הראוי להיות קודש. אלמא איכא מידי דאסור בהנאה, ואינו ראוי להיות קודש. ומסתבר דאאיסורי הנאה קאי. או דנפקא לן מ"תתן" לבד. דכל שאסור בהנאה, לא שייכא ביה נתינה. תוספות על פי המהרש"ל.

וצריך עיון, למה הוצרכו לזה? הלא למאן דאמר דחמץ אסור בהנאה, אין יכול לקרות לו שם תרומה, משום דאיסורי הנאה אינם שלו. גליון הש"ס.

ויש ליישב, דטעם דאינו שלו, סגי רק לענין שלא יוכל להפרישו. אבל לטעם התוספות, לא חל בחמץ כלל חיוב הפרשה. ואין בו איסור טבל. וכן כתב הגבורת ארי יומא ז. ולא כמו שכתב הוא עצמו בשאגת אריה סימן צו. דאית ביה בחמץ נמי איסור טבל.

ועוד נפקא מינה איכא, דאי אינו יכול להפרישו משום שאינו שלו, מיהו נוהג בו דין

כי אתא רב הונא בריה דרב יהושע, אמר: לג-ב אפילו דגן שהחמיץ בתלוש, והיתה לו שעת הכושר, אין חל עליו שם תרומה בפסח. משום דאמר קרא בתרומה "ראשית דגןך". דמשמע, תהיה היא ראשית, ועל ידה יהיו השירים מותרים מאיסור טבל. ואינה קרויה "ראשית", אלא בזמן ששיריה ניכרין שהותרו לישראל. יצתה תרומת חמץ זה, שאין שיריה ניכרין⁽¹⁾. שהרי אף שאר הטבל נשאר אסור באיסור חמץ. וכיון שאינה מתרת את השירים, ואינה קרויה "ראשית", לא נתקדשה⁽²⁾.

ואף לרבי יוסי הגלילי דסבר דחמץ מותר בהנאה, לא התירה התרומה את השירים במאומה שהרי אף קודם לכן היה הטבל מותר בהנאה. שהרי לא נאסר אלא באכילה.

למעשה, מיהו לא נשאלה השאלה אלא לרבי יוסי הגלילי. הגהות רבי אליעזר משה הורוויץ. והמגיה שם הוסיף, דנפקא מינה אף לדידן, בפירות טמאים. שדוקא אם היתה להם שעת הכושר, מפרישים מהם. ואי לא, לא.

1. וצריך עיון, אם כן אין זה דין בתרומה, שצריך שתהיה מותרת באכילה. אלא הוא דין בשירים. ולפי זה יוכל להפריש תרומת חמץ על טבל שאינו חמץ. וכן להפך, לא יוכל להפריש תרומה שאינה חמץ על טבל חמץ. צל"ח. וגליון הש"ס.

ויעוין ברש"ש שכתב לתרץ על פי הירושלמי, דלא יוכל להפריש חמץ על שאינו חמץ, משום דהוי כמפריש מן הפטור על החיוב.

2. ואם תאמר, הא שיריה ניכרים. דהא מעיקרא היה הטבל אסור בהנאה של כילוי. וכגון הדלקה

אסיפה והעמדת כרי, דהיינו לאחר הקצירה]. ומשנקצר הרי הוא מחומץ, ואסור באכילה⁽¹⁴⁾.

אמר לו רב הונא בריה דרב יהושע: אבל אם אחמיץ הדגן בזמן שהוא כבר תלוש

הכי נמי דקדשה, אף שבשעת ההרמה הוא כבר אסור באכילה?

אמר ליה: אין! "בגזירת עירין [מלאכים] פתגמא, ובמאמר קדישין שאילתא". וכן מורין הוראה תלמידי החכמים שבבי מדרשא, כוותי⁽¹⁵⁾! וקרא עליו מקרא זה שבדניאל, כדי לדמות את תלמידי החכמים למלאכים.

14. והיינו כשכבר אין התבואה צריכה לקרקע. שהרי כל זמן שצריכה לקרקע אינה מחמיצה. ואפילו הכי אין לה עדיין שעת הכושר לתרומה. משום שאין תורמין מן המחובר אף כשהוא עומד ליקצר. דלגבי תרומה לא אמרינן "כל העומד ליקצר כקצור דמי", כדאיתא בתוספות, סנהדרין טו א. קובץ שיעורים.

15. וצריך עיון, מאי הוראה למעשה שייך בזה. והלא בין כך קיימא לן, דחמץ בפסח אסור בהנאה. ולדידן, אף בהיה לו שעת הכושר, אין חל בו שם תרומה, כדכתבו התוספות.

ונראה, דנפקא מינה אף לדידן, לענין תרומת חמץ חדש קודם הפסח. שאי אפשר להנות ממנו אלא לאורו קודם הפסח, שהרי אסור הוא באכילה. ובהא קאמר, שאם היתה לו שעת הכושר, שפיר דמי.

והיינו דקרא עליה, "בגזירת עירין פתגמא, ובמאמר קדישין שאילתא". שאף שהענין נוגע

כי אתא רב הונא בריה דרב יהושע, אמר: לג-ב אפילו דגן שהחמיץ בתלוש, והיתה לו שעת הכושר, אין חל עליו שם תרומה בפסח. משום דאמר קרא בתרומה "ראשית דגןך". דמשמע, תהיה היא ראשית, ועל ידה יהיו השירים מותרים מאיסור טבל. ואינה קרויה "ראשית", אלא בזמן ששיריה ניכרין שהותרו לישראל. יצתה תרומת חמץ זה, שאין שיריה ניכרין⁽¹⁾. שהרי אף שאר הטבל נשאר אסור באיסור חמץ. וכיון שאינה מתרת את השירים, ואינה קרויה "ראשית", לא נתקדשה⁽²⁾.

ואף לרבי יוסי הגלילי דסבר דחמץ מותר בהנאה, לא התירה התרומה את השירים במאומה שהרי אף קודם לכן היה הטבל מותר בהנאה. שהרי לא נאסר אלא באכילה.

למעשה, מיהו לא נשאלה השאלה אלא לרבי יוסי הגלילי. הגהות רבי אליעזר משה הורוויץ. והמגיה שם הוסיף, דנפקא מינה אף לדידן, בפירות טמאים. שדוקא אם היתה להם שעת הכושר, מפרישים מהם. ואי לא, לא.

1. וצריך עיון, אם כן אין זה דין בתרומה, שצריך שתהיה מותרת באכילה. אלא הוא דין בשירים. ולפי זה יוכל להפריש תרומת חמץ על טבל שאינו חמץ. וכן להפך, לא יוכל להפריש תרומה שאינה חמץ על טבל חמץ. צל"ח. וגליון הש"ס.

ויעוין ברש"ש שכתב לתרץ על פי הירושלמי, דלא יוכל להפריש חמץ על שאינו חמץ, משום דהוי כמפריש מן הפטור על החיוב.

2. ואם תאמר, הא שיריה ניכרים. דהא מעיקרא היה הטבל אסור בהנאה של כילוי. וכגון הדלקה

אסיפה והעמדת כרי, דהיינו לאחר הקצירה]. ומשנקצר הרי הוא מחומץ, ואסור באכילה⁽¹⁴⁾.

אמר לו רב הונא בריה דרב יהושע: אבל אם אחמיץ הדגן בזמן שהוא כבר תלוש

הכי נמי דקדשה, אף שבשעת ההרמה הוא כבר אסור באכילה?

אמר ליה: אין! "בגזירת עירין [מלאכים] פתגמא, ובמאמר קדישין שאילתא". וכן מוריין הוראה תלמידי החכמים שבבי מדרשא, כוותי⁽¹⁵⁾! וקרא עליו מקרא זה שבדניאל, כדי לדמות את תלמידי החכמים למלאכים.

14. והיינו כשכבר אין התבואה צריכה לקרקע. שהרי כל זמן שצריכה לקרקע אינה מחמיצה. ואפילו הכי אין לה עדיין שעת הכושר לתרומה. משום שאין תורמין מן המחובר אף כשהוא עומד ליקצר. דלגבי תרומה לא אמרינן "כל העומד ליקצר כקצור דמי", כדאיתא בתוספות, סנהדרין טו א. קובץ שיעורים.

15. וצריך עיון, מאי הוראה למעשה שייך בזה. והלא בין כך קיימא לן, דחמץ בפסח אסור בהנאה. ולדידן, אף בהיה לו שעת הכושר, אין חל בו שם תרומה, כדכתבו התוספות.

ונראה, דנפקא מינה אף לדידן, לענין תרומת חמץ חדש קודם הפסח. שאי אפשר להנות ממנו אלא לאורו קודם הפסח, שהרי אסור הוא באכילה. ובהא קאמר, שאם היתה לו שעת הכושר, שפיר דמי.

והיינו דקרא עליה, "בגזירת עירין פתגמא, ובמאמר קדישין שאילתא". שאף שהענין נוגע

ואף על פי שהוא נוגע בזג, והמשקה מקבל טומאה בכל שהוא, בכל זאת אינו נעשה שני לטומאה במגעו. משום שאף תורת משקה אין עליו, כל זמן שהוא בתוך הפרי(3).

ולאימת קא מיטמאי המשקין — לכי פחיט להו. שאז נוגע משקה של ענב אחד בזגי שאר הענבים. וכיון דלכי פחיט להו, הרי הוא סוחט בנפרד פחות מכביצה, ליתיה בזגים לשיעוריה של אוכל המטמא אחרים, שהוא כביצה.

ובהכרח שכך סבר רבי יוחנן. דאילו הוה סבר דמשקין מיבלע בליעי, והרי הם גוף אחד עם הענב, הרי הם נטמאים עמו יחד בטומאת אוכלין, עוד קודם יציאתם ממנו. שהרי לא משקין נינהו, אלא אוכלין. ומה יועיל אם ידרכם בפחות פחות מכביצה?

ומקשינן: **אי הכי,** למה צריך לדורכם פחות מכביצה? הא אף ענבים בשיעור **כביצה**,

יטיב רב אחא בר רב עויא קמיה דרב הסדא, ויטיב ואמר משמיה דרבי יוחנן: ענבים שנטמאו, הרי הוא דורכן פחות פחות מכביצה.

ולא ידרוך יחד כמות ענבים שיש בה כביצה. שהרי בכך יתטמא היין ביציאתו, מחמת מגעו בענבים הטמאים טומאת אוכלין. לפיכך, אם הוא רוצה שלא יטמא היין, ידרוך כל פעם בנפרד, שיעור שאין בו כביצה. לפי שאין האוכל מטמא משקה, אלא אם כן יש בו באוכל כשיעור ביצה. ואם הוא עושה כן, יינן היוצא מהם טהור. והרי הוא **כשר לנמכים.**

ודייקנין: **אלמא קסבר רבי יוחנן, משקין הבלועין בענבים, מיפקד פקידוי!** שהיין בעודו בפרי, אינו חיבור לו, ולא חשיב כגוף אחד עמו. אלא הענבים הם כמו כלי שהיין נתון בתוכם. לפיכך, כשנטמא הזג [קלפת הענב], לא נטמא המשקה עמו בטומאת אוכלין. שהרי אינו אוכל.

טמאה, וכדכתבו לעיל ט א.
3. עוד הוסיף רש"י, "ואין צירוף חביריו עמו. דהא זג זה לא נגע במשקיו שבחבירו". כלומר, משקה שבכל ענב לחוד לא נוגע בשיעור ביצה שלם.
וצריך עיון, למה הוצרך לומר כן? והא אף אם יצטרפו המשקין שבענב זה למשקין שבענבים האחרים, הא מכל מקום אינם נטמאים. שהרי אין להם לא תורת משקה ולא תורת אוכל. וגם איפכא קשיא. הרי אינו נוגע אלא בזג שלו, ולא בזגים אחרים, ובזג שלו אין שיעור כביצה כדי שיטמאו. ולמה הוצרך רש"י לומר דאין לו תורת משקה. צל"ח.

וכיוצא בה. [יעוין לעיל ט א בהערה]. והשתא היא מותרת בהנאה.
ויש לומר, דדוקא בטבל טמא אסור להדליק. משום דכתיב "משמרת תרומתי", וקרינן "תרומתי". בשתי תרומות הכתוב מדבר. אחת תרומה טמאה, ואחת תרומה טהורה. מה טהורה, אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך, אף תרומה טמאה אין לך בה הנאת הדלקה אלא מהרמה ואילך. אבל טבל של חמץ, מדליקין בו. תוספות.
יעוין במהרש"א שנתקשה טובא בדבריהם. שהרי אף טבל טהור אסור בהדלקה קודם הרמה. משום דהדר גמרינן תרומה טהורה מתרומה

נמי לא יטמאו את היין היוצא מהם. שהרי כשנסחט המשקה מהם, הרי נחסר שיעורם, ושוב אין בהם כביצה.

דחתנן: טמא מת (4) שסחט זיתים וענבים שיש בהם כביצה מכוונת, אם לא נגע במשקין היוצאים מהן [וכגון שדרכן בפשוטי כלי עץ, שאינם מקבלים טומאה], המשקין טהורין! ואף שהזגין נטמאו במגע הטמא מת, אין הם מטמאין את המשקין. לפי שמיד לכשיצאה הטיפה הראשונה מהם, כבר נחסרו משיעור כביצה, ואינם מטמאים.

אבל אם יש בענבים משהו יותר מכביצה, המשקין טמאים. שכיון שיצאה הטיפה הראשונה, הרי היא נטמאת מהענבים. שהרי עדיין נותר בהם כשיעור ביצה. ואף שאין בזגים לבדם כביצה אלא בצירוף המשקים הבלועים בהם, מצטרפים המשקים להשלים את השיעור (5). ולא אמרינן דאינם גוף אחד עם הפרי, אלא לענין שלא יתטמאו יחד עמהם בטומאת אוכלין.

קתני מיהת, דאם יש בהם כביצה מכוונת, אין הם מטמאים את המשקים היוצאים מהם. וקשיא לרבי יוחנן דמטהר דוקא בפחות מכביצה.

ומשנינן: **התם**, לענין דיעבד מיירי. **דאי עבד** וסחט כביצה, המשקין טהורין. אבל **הכא**

קאמר רבי יוחנן, דלכתחלה לא ידרכם אלא פחות פחות מכביצה. שמשום גזירה, לא יסחוט אף כביצה מכוונת. **דלמא אתי למיעבד ולדרוך יותר מכביצה בפעם אחת.**

אמר ליה רב חסדא לרב אחא: מאן ציית לך ולרבי יוחנן רבך, המטהר את המשקין כשדורכין בפחות מכביצה?! והלא בעודם בתוך הפרי כבר נטמאו יחד עמו. ולמה יחזרו ויטהרו ביציאתן. **וכי טומאה שבהן להיכן הלכה?!**

ודייקנן: **אלמא קא סבר רב חסדא, משקין** שבתוך הענבים **מיבלע בלועי** בפרי. והרי הם חיבור לו, וכגוף אחד חשיבי. **וכיון דאיטמו ליה אוכלא** [הענבים], **איטמו ליה** עמם נמי המשקין הבלועים בהם בטומאת אוכלין.

אמר ליה רב אחא: וכי את לא תסברא דמשקין מיפקד פקירי בענבים, ואינם חיבור עמהם?!

דחתנן: טמא מת שסחט זיתים וענבים כשיעור ביצה מכוונת, אם לא נגע במשקין, הרי הם טהורין!

אי אמרת בשלמא, משקין מיפקד פקירי, משום הכי טהורין! שאין הם נטמאים במגע הזגים, לפי שכבר נחסרו הזגים משיעור כביצה.

4. ומתערבת במשקים, נטמאים כל המשקין מחמת הטיפה הטמאה המעורבת בהם. רש"י, על פי המבואר במשנה התם.

5. רש"י. וכן מצינו בכזית חלב או פיגול ונותר שהניחם בגשמים ותפחו. שכל האוכל מהם כזית

4. ודוקא טמא מת וכיוצא בו, שאינו מטמא בהיסט אלא במגע. אבל זב שטמא בהיסט, אפילו סחט גרגיר יחידי, נטמא המשקה. דאף אם סחט בפשוטי כלי עץ, הרי הטיפה הראשונה מוסטת על ידי הכלי שביד הזב. ומשקין מקבלים טומאה בכל שהו. וכשאותה טיפה חוזרת

[ואף המשקין טהורים. שהרי אין הטמא נוגע אלא בענבים, כמפורש התם במתניתין].

והוכיח רב חסדא כדבריו: ובהכרח דמשקין מיבלע בליעי. דאי לא תימא הכי, אלא תאמר דמיפקד פקיד, תקשה הא ברייתא דלעיל.

דתניא: אמר רבי יוחנן בן נורי לרבי עקיבא: והרי אין לתרומת חמץ הנאה כלל. הא למה זה דומה, לתרומת תותין וענבים שננטמאה, שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה [שהרי אינה ראויה להסקה]. לפיכך, זר שאכלה פטור מתשלומין.

אלא אי אמרת, משקין מיבלע בליעי, אמאי הם טהורין? והרי בעודם בתוך הזיתים והענבים כבר נטמאו יחד עמהם בטומאת אוכלין, מחמת נגיעת הטמא מת בזגים.

אמר ליה רב חסדא: **הכא במאי עסקינן, בענבים שעדיין לא הוכשרו** במשקין לקבל טומאה [שאינן האוכלין מקבלים טומאה עד שיבואו משקין עליהם]. ואותם ענבים שנגע בהם הטמא מת, **לאימת מתכשרי** להו – הלא מוכשרים הם רק מלכי פחית להו, על ידי המשקה הנסחט שטופח עליהם. ואם אין בהם אלא כביצה מכוונת, הרי כי פחית להו, **בציר** להו משיעורא דכביצה. הלכך אף הענבים עצמם טהורין, משום שאין בהם שיעור לקבלת טומאה⁽⁶⁾.

מיהו, הסיקו דלא כרש"י. אלא אין אוכל מקבל טומאה בפחות מכביצה. וקרא דהביא רש"י מתורת כהנים, אינו אלא אסמכתא. ואף רש"י בחולין חזר בו משיטתו הכא.

מיהו מדרבנן ודאי נטמא האוכל בכל שהוא. מהרש"א.

מיהו מהרשב"א בחולין קיח משמע, דטובר דאפילו מדרבנן אין נטמא בפחות מכביצה. המגיה על המשנה למלך, פרק ד מטומאת אוכלין הלכה א.

והראשונים בסוגיין כתבו לתרץ שיטת רש"י, על פי הרמב"ן בחולין לד א. שכתב, דאף למאן דאמר משקין מיבלע בליעי, מיהו משעה שיצאה הטיפה הראשונה, שוב אין חשובים אף המשקין שעדיין לא יצאו, כגוף הפרי. ואם כן, שפיר קאמר, דמכי יצאה טיפה ראשונה, שוב אין המשקין הנותרים נטמאים יחד עם הפרי. אלא הם מקבלים טומאה ממנו. ושוב צריך שיהיה בו כביצה כדי שיטמאם.

חייב. ואף שבתוך הכזית בלועים נמי מי גשמים, שאינם אסורים באיסור חלב. ומכל מקום משלימים הם לשיעור.

6. ומכאן מקשה רבינו תם על שיטת רש"י, דאוכלין מקבלים טומאה בכל שהוא. דאם כן, לכשיצאה טיפה ראשונה מהענבים והוכשרו, יטמאו אף שאין בהם כביצה. ואף המשקין נטמאים עמם, דהא מיבלע בליעי.

והרב יוסף תירץ, דאף על פי שהאוכלין נטמאים בכל שהוא, מכל מקום אינו מקבלים הכשר משקין אלא כשיש בהם כביצה.

ואומר ר"י, דהיינו טעמא דחלוק הכשר מטומאה, שהרי לטמא אחרים לכולי עלמא בעינן כביצה. משום דכתיב בטומאת אחרים, "מכל האוכל אשר יאכל". ודרשינן, אוכל הנאכל בבת אחת, דהיינו כביצה [שבית הבליעה מחזיק עד כביצה]. ועלה קאי קרא דהכשר דכתיב בתריה, "אשר יבוא עליו מים". הלכך אף בהכשר בעינן כשיעור זה. תוספות.

אבוי אמר לה להא ברייתא משמיה דחזקיה.
ורבא אמר לה בשם דבי רבי יצחק בר
מרתא.

אמר רב הונא: הא דתניא דמדליקין בתרומה
טמאה, לא שנו כן אלא בפת של תרומה.
אבל בחיטין תרומה טמאה, לא מדליקין.
שמה יבוא בהם לידי תקלה! שמאחר שאינן
נמאסות בהסקה, חיישינן שמא יאכל מהן.

ורבי יוחנן אמר: מדליקין אפילו בחיטי
תרומה טמאה!

והוינן בה: ואמאי מותר לעשות כן? הא
מאחר ולא מאיסי, ניהוש דילמא אתי בהן
לידי תקלה, ויאכלם.

ומשנינן: לא התיר רבי יוחנן אלא במקום לד-א
דליכא חשש תקלה.

וכדאמר רב אשי לתרין במקום אחר,
והעמידו בתבואה שליפתא [מבושלת].
וכשזורקה לבין העצים נעשית מאיסתא.

הכא נמי, לא התיר רבי יוחנן להדליק בחיטי
תרומה טמאה, אלא בחיטי שליפתא
ומאיסתא. שאחר שנטמאו ישלקם.⁽¹⁾ ואחר
כך יזרקם בין העצים. וכיון דמאוסים הם,
לא יבוא לאוכלם.

ואי אמרת "משקין מיפקד פקיד", הא היתר
אכילה נמי אית ביה. דהרי אי בעי, דריך להו
לתותים ולענבים הטמאים פחות פחות
מכביצה⁽⁷⁾, והמשקין טהורים.

אמר רבא: אסור לדרוך את התרומה
הטמאה כדי להוציא ממנה את המשקין, על
אף שהמשקין עצמן טהורים. גזירה דלמא
אתי בה לידי תקלה⁽⁸⁾! דחיישינן שמא
בשעה שידרוך אותה, יאכל ממנה. וקא עבר
על איסור אכילת תרומה טמאה.

אמר ליה אבוי לרבא: ומי חיישינן לתקלה
מעין זו? והא תניא: מדליקין בפת ובשמן
של תרומה שנטמאת! והרי אין הפת והשמן
נכלים בבת אחת, אלא מעט מעט. אלמא,
לא חיישינן שמא יאכל ממנה בשעה
שמשתמש בה.

אמר ליה: לא הותר להדליק בפת של תרומה
טמאה, אלא רק אי זריק לה בין העצים!
העומדים להסקה שבכך היא נמאסת, ותו לא
יבוא לאוכלה.

וכן מה שהתירו להדליק בשמן טמא של
תרומה, לא התירו אלא היכא דרמי ליה
בכלי מאוס! דכיון דמאיסי, אין לחוש
שיאכלנו.

גופא: מדליקין בפת ובשמן של תרומה
שנטמאת!

לתקלה, ומותר לזלף בתרומה טמאה, שאני הכא
דעושה בה מלאכה המביאה לידי מאכל. שהדרך
לאכול מהפירות תוך כדי כך. מהר"ם חלאווה.

1. רש"י. ותוספות כתבו, דדוקא כשהן כבר
מאוסות מותר להשהותן. אבל להמאיסן לכתחלה
אסור. שמא יבוא תוך כדי כך לאוכלן.

7. ולדעת הרמב"ם בפרק א מטומאת אוכלין
הלכה ד, דמי פירות אינם מקבלים טומאה, הוה
מצי למיפרך, דתותים ורמונים טמאים יכול
לסוחטם אפילו הרבה בבת אחת. ולא יטמאו
המשקים כלל. רש"ש.

8. ואף דלעיל כ כ סברי בית הלל דלא חיישינן

אביי אמר לה להא ברייתא משמיה דחזקיה. ורבא אמר לה בשם דבי רבי יצחק בר מרתא.

אמר רב הונא: הא דתניא דמדליקין בתרומה טמאה, **לא שנו כן אלא בפת של תרומה. אבל בחיטין תרומה טמאה, לא מדליקין. שמא יבוא בהם לידי תקלה!** שמאחר שאינן נמאסות בהסקה, חיישינן שמא יאכל מהן.

ורבי יוחנן אמר: מדליקין אפילו בחיטי תרומה טמאה!

והוינן בה: **ואמאי** מותר לעשות כן? הא מאחר ולא מאיסי, **ניחוש דילמא אתי בהן לידי תקלה**, ויאכלם.

ומשנינן: לא התיר רבי יוחנן אלא במקום לד-א דליכא חשש תקלה.

וכדאמר רב אשי לתרין במקום אחר, והעמידו בתבואה **שליקתא** [מבושלת]. וכשזורקה לבין העצים נעשית **מאיסתא**.

הכא נמי, לא התיר רבי יוחנן להדליק בחיטי תרומה טמאה, אלא **בחיטי שליקתא ומאיסתא**. שאחר שנטמאו ישלקם. (1) ואחר כך יזרקם בין העצים. וכיון דמאוסים הם, לא יבוא לאוכלם.

ואי אמרת "משקין מיפקד פקיד", **הא היתר אכילה נמי אית ביה**. דהרי **אי בעי**, דריך להו לתותים ולענבים הטמאים פחות פחות **מכביצה** (7), והמשקין טהורים.

אמר רבא: אסור לדרוך את התרומה הטמאה כדי להוציא ממנה את המשקין, על אף שהמשקין עצמן טהורים. **גזירה דלמא אתי בה לידי תקלה** (8)! דחיישינן שמא בשעה שידרוך אותה, יאכל ממנה. וקא עבר על איסור אכילת תרומה טמאה.

אמר ליה אביי לרבא: ומי חיישינן לתקלה מעין זו? **והא תניא: מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאת!** והרי אין הפת והשמן נכלים בבת אחת, אלא מעט מעט. אלמא, לא חיישינן שמא יאכל ממנה בשעה שמשתמש בה.

אמר ליה: לא הותר להדליק בפת של תרומה טמאה, אלא רק אי זריק לה בין העצים! העומדים להסקה שבכך היא נמאסת, ותו לא יבוא לאוכלה.

וכן מה שהתירו להדליק בשמן טמא של תרומה, לא התירו אלא היכא דרמי ליה **בכלי מאוס!** דכיון דמאיסי, אין לחוש שיאכלנו.

גופא: מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאת!

לתקלה, ומותר לזלף בתרומה טמאה, שאני הכא דעושה בה מלאכה המביאה לידי מאכל. שהדרך לאכול מהפירות תוך כדי כך. מהר"ם חלאווה.

1. רש"י. ותוספות כתבו, דדוקא כשהן כבר מאוסות מותר להשהותן. אבל להמאיסן לכתחלה אסור. שמא יבוא תוך כדי כך לאוכלן.

7. ולדעת הרמב"ם בפרק א מטומאת אוכלין הלכה ד, דמי פירות אינם מקבלים טומאה, הוה מצי למיפרך, דתותים ורמונים טמאים יכול לסוחטם אפילו הרבה בבת אחת. ולא יטמאו המשקים כלל. רש"ש.

8. ואף דלעיל כ כ סברי בית הלל דלא חיישינן

אמר להו: קשיא לי בהא דתנן: העושה שתילים מירקות של תרומות שנטמאו [כגון שתילי כרוב וכרישין], ושתלן, אותם שתילים טהורים מלטמא. שעל ידי שנעשו מחוברים לקרקע, בטלו מתורת אוכל⁽³⁾, ופרחה טומאתם.

אבל אף לאחר שנשתלו, אסורין הם מלאכול.

וסבר רבא בר מתנא, דאסור לכהן לאוכלם, משום איסור אכילת תרומה טמאה. ולכן הקשה:

וכי מאחר שטהרו השתילין מלטמא — אמאי אסורין הם מלאכול לכהנים? והא פרחה טומאתם, ותרומה טהורה נינהו.

אמרו ליה: הכי אמר רבה: מאי אסורין? — אסורין הם באכילה לזרים! שאף שטהרו מטומאתם מחמת חיבורם לקרקע, מיהו עדיין קדושת תרומה יש בהם.

ושוב שאלם: אם כן, מאי קא משמע לן מתניתין — האם דין גידולי תרומה כדין תרומה, ואסורים לזרים?

והא כבר תנינא לדין זה במתניתין. דתנן: גידולי תרומה הרי הם תרומה!

וכי תימא, דמגידולי גידולין איירי, ומאי קא משמע לן? — דבדבר שאין זרעו בלה, אף גידולי גידוליו קדושים בקדושת תרומה.

ורב הונא אסר אף בהם, להשהותם אחר שנטמאו, אלא מיד צריך לבערם. משום דחיישינן שיאכל מהם קודם שישלקם, או בשעת השליקה.

והיבא איתמר הך אוקימתא דרב אשי?

אהא דאמר רבי אבין בר אהא אמר רבי יצחק:

אבא שאול, גבל [לש עיסות] של בית רבי היה. והיו מחמין לו חמין בהיסק של חיטין של תרומה טמאה, (2) **כדי ללוש בהן [בחמין אלן] את העיסה בטהרה. שרבי היה אוכל חולין בטהרה. ולא חשש שמא יגעו החיטין בחמין ויטמאום. לפי שמזמן שניתנו בהיסק, נתבטלה מהן תורת אוכל, ושוב אינן מטמאות אחרים.**

והוינן בה: **ואמאי עשו כן? ניחוש דלמא יאכלו מהן, ואתי בהו לידי תקלה.**

ואמר רב אשי: לא עשו כן אלא בחיטי שליקתא ומאיסתא. שכיון שנתבטלו, הרי הן נמאסות בנתינתן בין העצים.

אביי בר אבין ורב הנניא בר אבין, תנו [למדון] מסכת תרומות בי [אצל] רבה. פגע בהו רבא בר מתנה, ואמר להו: מאי חידוש אמריתו במסכת תרומות, דבי [בבית] אדם גדול כמר [רבה]?

אמרו ליה: ומאי קשיא לך בתרומות?

2. עומדת אלא להדלקה, אסורה לישראל. תוספות.

3. רש"י. וצריך עיון, הרי משמע במנחות ע א, דאף לאחר השרשת שתילי התרומה, עדיין איכא בהם איסור זרות. ולכאורה מוכח מזה דלא בטיל

2. וצריך לומר, דלצורך כהנים של בית רבי עשו כן. אבל לצורך ישראל, כל הנאת כילוי אסורה. משום ד"משמרת תרומתי" כתיב. אחת תרומה טמאה ואחת טהורה. וכשם שטהורה אינה מותרת אלא לכהן, כן תרומה טמאה. ואף שאינה

ומה ששינוי "גידולי תרומה כתרומה" אינו מן התורה. לפי שכל שזרעו כלה, פנים חדשות הם, והתרומה עצמה כבר כלתה לגמרי. אלא שחכמים החמירו עליהם לאוסרם לזרים, כדי שלא יפסידו הכהנים [ומגזירת י"ח דבר היא⁽⁴⁾]. ודוקא בתרומה החמירו, ולא בטבל.

אבל אם שתל פירות טבל **בדבר שאין זרעו כלה**, ועדיין הפרי קיים בקרקע אלא שהוסיף וגדל, לא זו בלבד שהגידולים אסורים, אלא **אף גידולי הגידולין אסורין באכילה**. אף קודם שיגמור מלאכתם.

לפי שעדיין איסור הטבל הראשון עליהם. ו"גידולים" היינו אותם עלים ששתלם, אלא שהוסיפו ונתרחבו. ו"גידולי גידולין", היינו עלים חדשים שנוספו על העלים הקיימים.⁽⁵⁾

אלמא, חמירי גידולי גידולין של דבר שאין

וכגון ששתל כמה בצלי תרומה דקים, כל אחד במרחק מה חבירו. והם גדלים ומתרחבים, עד שמתחברים ונעשים בצל אחד. ותוספת זו קרויה "גידולי גידולין". וקא משמע לן תנא, דאף שגוף הבצל עומד בעינו, והגידולין האלו אינם מגופו של הבצל ממש, ומעולם לא היו תרומה, מכל מקום קדושת תרומה עליהם —

הא ליכא למימר הכי.

דהא חידוש זה **נמי תנינא** כבר במשנה אחרת.

דתנן: **הטבל, גידוליו מותרין, בדבר שזרעו כלה**. ואף על פי שנתמרח בכרי ונגמרה מלאכתו, וכבר חל עליו שם טבל, אם זרעו שוב ונכלה הזרע בקרקע והצמיח תבואה אחרת, פקע איסור טבל ממנו. ואחר שקצרו מותר לאוכלו [אכילת ארעין] בלא מעשר, עד שיתמרח בכרי ויקבע שוב למעשר.

אלא דין הטומאה בלבד. קהלות יעקב. 4. ובשבת טז ב מסקנן, דטעמא דמילתא הוא משום תרומה טמאה ביד כהן. שלא ישהה אותה כדי לזרעה ולהתירה לזרים, ובינתיים יבוא לידי תקלה. ואף דגם לאחר הגזירה עדיין ירויה אם יזרענה, שהרי יטהרנה מטומאתה, מיהו כיון דעדיין תשאר תרומה, אין לו על ידי הזריעה אלא ריוח מועט. ומשום זה לא יבוא להשהותה. **תוספות**.

ויעוין **בשפת אמת**, שביאר למה לא הביא רש"י את מסקנת הגמרא בשבת.

5. רש"י. ותוספות פירשו, ד"גידולים" היינו הצומח מהזרע הראשון. ואם אחר כך חזר וזרע את אותם גידולים, היינו "גידולי גידולין".

מינייהו תורת אוכל. שאם לא כן, למה לא יפקע איסור אכילת זרים, כדין כל איסורי אכילה. שאם נפסלו מאכילת אדם פקע איסורם.

ולולי דברי רש"י היה נראה לפרש, דאף דעדיין תורת אוכל עליהם, על ידי ההשרשה הם נטהרים. משום דנעשו מחובר לקרקע. ומקור דין זה הוא בתורת כהנים, מקרא ד"כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא". **קובץ שיעורים**.

וביישוב דברי רש"י יש לומר, דכל אוכל שבטל ממנו תורת אוכל, אבל עדיין אפשר לתקנו לאכילה, לא פקע איסורו. וכמו שמצינו בפת שעטיפשה, דחייבים עליה משום שראוי לחמע בה עיסות אחרות. מיהו דוקא לענין איסור אכילה מהני האי טעמא. אבל לא לטומאת אוכלין. הלכך איסור זרות לא פקע מהשתילים,

אלא למאן דאמר "היסח הדעת פסול טומאה הוי", דכיון שהסיח דעתו מהקדשים חיישינן שמא נגעה בהם טומאה שלא בידיעתו — מאי איכא למימר?! והלא נטהרו השתילים אף מטומאה ודאית שעליהם, על ידי שנשתלו בקרקע. ושוב ליכא למיחש למידי.

דאתמר: היסח הדעת בתרומה ובקדשים — רבי יוחנן אמר: פסול טומאה הוי. ואף שלא נודע שנטמאו, כיון שלא שימרן חיישינן שנגעה בהם טומאה.

ורבי שמעון בן לקיש אמר: פסול הגוף הוי. ואינו משום סרך טומאה, אלא פסול בפני עצמו הוא.⁽⁶⁾

ואיכא בינייהו, דלרבי יוחנן דאמר "פסול טומאה הוי", נמצא שאם יבוא אליהו ויעיד שלא נטמאה ויטהרנה, שומעין לו. ותחזור התרומה לכשרותה. דבכהאי גוונא שוב ליכא למיחש לטומאה.

ולרבי שמעון בן לקיש דאמר "פסול הגוף הוי", נמצא שאף אם יבוא אליהו ויטהרנה, אין שומעין לו! כי אף אם יוסר כל ספק טומאה, עדיין פסולה היא.

איתיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש:

תניא: רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברזקא אומר: לול [חלל] קטן היה ברצפת העזרה, בין הכבש למזבח. והיה במערבו של הכבש, כדי שיהיה סמוך למקום עשיית חטאת העוף שהוא בקרן מערבית דרומית. לפי שלשם [לאותו] לול היו זורקין את

זרעו כלה שאסורים אף בטבל, יותר מגידולי דבר שזרעו כלה, שמתרין בטבל. וכל שכן תרומה, שאם גידוליה אסורים אף בדבר שזרעו כלה, ודאי שאף גידולי גידוליה אסורין בדבר שאין זרעו כלה. ושוב קשיא, למה אצטרך למיתני דשתילי תרומות אסורים באכילה לזרים?

אישתיקו אביי ורב חנינא, ולא השיבו לרבא בר מתנא.

אמרו ליה: האם מידי שמיעי לך בתירוץ הא קושיה.

אמר להו: הכי אמר רב ששת: הא דקתני "שתילי תרומות שנטמאו ושתלן, אסורין מלאכול", לאו למימרא דאסורים לזרים. דהא תנינא כבר, כאמור.

אלא מאי אסורין? — אסורין אף לכהנים!

ואף על פי שטהרו, ואין לאוסרם משום תרומה טמאה, הרי הם אסורים הואיל ואיפסילו להו בהיסח הדעת. דהא כתיב גבי תרומה "את משמרת תרומותי". וצריך לשמר את התרומה ולא להסיח את הדעת ממנה.

וכיון שנטמאו התרומות, הרי הוא מסיח דעתו מהן, ואינו משמרן. ואף דאיסור הטומאה נפקע כששותלן, אסורות משום היסח הדעת.

ומקשינן: הניחא למאן דאמר "היסח הדעת פסול הגוף הוי" — שפיר! דמשום מעלת קדשים ותרומה נתחדש בהם פסול זה. ולא משום חשש טומאה הוא.

שספק נטמאה אסור לטמאה בידיים. והלא מיד

6. ולפי זה קשיא על מה דאיתא לעיל, דתרומה

שנשפך הדם [ובלא זריקה אין נותר הבשר בהקטרה ובאכילה], או שפסולו **בבעלים**, כגון פסח שנטמאו בעליו ואין הוא ראוי לאוכלו – אף על פי שפסולים גמורים הם אלו, מיהו הואיל ואינם בבשר עצמו, אינם נשרפין, עד שתעובר צורתן בלינה. שעל ידי כך יפסלו בפסול הגוף דנותר. ואז הם **יוצאין לבית השריפה!**

אמר ליה ריש לקיש: האי תנא [דאמר שהיו זורקים את פסולי חטאת העוף ללול], **תנא דבי רבה בר אבוחה הוא. דאמר: אפילו בשר שנפסל בפיהול, שהוא פסול הגוף, טעון עיבור צורה!**⁽¹⁾

תו **איתיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש: תנן: נטמא או שנפסל הבשר של הקדשים, או בשר קדשי קדשים שיצא חוץ לקלעים ונפסל בכך** [שמחיצת קדשי קדשים היא חומת העזרה, והיינו "קלעים"], ועדיין הדם כשר לזריקה – **רבי אליעזר אומר: יזרוק את הדם על גבי המזבח.**

ורבי יהושע אומר: לא יזרוק את הדם! שאם אין הבשר ראוי להקטרה ולאכילה, הרי הוא כמו שאינו. ואין זורקים את הדם אלא אם כן ישנו לבשר.

ומודה רבי יהושע לרבי אליעזר, שאם זרק

פסולי חטאת העוף, עד שתעובר צורתן בלינה [שאחר שעובר עליהם לילה משתנה מראיתם]. ואחר כך, יהיו **יוצאין לבית השריפה.** לפי שאסור לשורפן קודם שתעבור צורתן, משום בזיון קדשים.

ומדקתני דטעונות עיבור צורה, בהכרח דלא איירי מחטאות עוף שנפסלו בפסול הגוף. שהרי קדשים שנפסלו בפסול הגוף, כגון טומאה או פיגול או נותר, נשרפים מיד, ואינם טעונים עיבור צורה. אלא ודאי מחטאות שנפסלו בפסול היסח הדעת איירי.⁽⁷⁾

ואסיק רבי יוחנן לקושייתו: **בשלמא אי אמרת "היסח הדעת פסול טומאה הוי"**, לכך אינו נשרף מיד. שהרי אין בו טומאה ודאית, אלא חשש טומאה בעלמא. **ומשום הכי בעי עיבור צורה,** כדי לפוסלו בלינה. שאם לא כן, **שמא יבוא אליהו ויטהרנה,** ונמצא ששרף בחינם. ויש בזה משום בזיון קדשים.

אלא אי אמרת "היסח הדעת פסול הגוף הוי", למה לי **עיבור צורה?** ישרפו מיד.

דהתנן: כל שפסולו של הקרבן הוא פסול ודאי בגופו של הבשר, ישרף מיד!

ואם אין פסולו בבשר אלא בדם, וכגון

מכיון שנזרקו ללול, שוב נפסלים בפסול היסח הדעת. ואי פסול הגוף הוי, ישרפו מיד. ולמה צריך להמתין בהם עד לבוקר. תוספות.

1. וצריך עיון, דאכתי תקשה הא דתניא "בדם ובבעלים תעובר צורתו". ולמה לא ישרף מיד משום היסח הדעת? והרי כל שנפסל, הרי הוא מסיח דעתו ממנו.

כשמסיח דעתו ממנו נפסלה, אף אם כלפי שמיא גליא דלא נטמאה. ולמה לא יהיה מותר לשורפה? תוספות.

7. וקשה, דלמא פסולי חטאת העוף, היינו חטאות שנפסל דמם או שמתו בעליהם. ומשום כן הם צריכים עיבור צורה. ויש לומר, דמכל מקום מקשה שפיר. שהרי

שנשפך הדם [ובלא זריקה אין נותר הבשר בהקטרה ובאכילה], או שפסולו **בבעלים**, כגון פסח שנטמאו בעליו ואין הוא ראוי לאוכלו – אף על פי שפסולים גמורים הם אלו, מיהו הואיל ואינם בבשר עצמו, אינם נשרפין, עד שתעובר צורתן בלינה. שעל ידי כך יפסלו בפסול הגוף דנותר. ואז הם **יוצאין לבית השריפה!**

אמר ליה ריש לקיש: האי תנא [דאמר שהיו זורקים את פסולי חטאת העוף ללול], **תנא דבי רבה בר אבוחה הוא. דאמר: אפילו בשר שנפסל בפיהול, שהוא פסול הגוף, טעון עיבור צורה** (1)!

תו **איתיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש: תנן: נטמא או שנפסל הבשר של הקדשים, או בשר קדשי קדשים שיצא חוץ לקלעים ונפסל בכך** [שמחיצת קדשי קדשים היא חומת העזרה, והיינו "קלעים"], ועדיין הדם כשר לזריקה – **רבי אליעזר אומר: יזרוק את הדם על גבי המזבח.**

ורבי יהושע אומר: לא יזרוק את הדם! שאם אין הבשר ראוי להקטרה ולאכילה, הרי הוא כמו שאינו. ואין זורקים את הדם אלא אם כן ישנו לבשר.

ומודה רבי יהושע לרבי אליעזר, שאם זרק

פסולי חטאת העוף, עד שתעובר צורתן בלינה [שאחר שעובר עליהם לילה משתנה מראיתם]. ואחר כך, יהיו **יוצאין לבית השריפה.** לפי שאסור לשורפן קודם שתעבור צורתן, משום בזיון קדשים.

ומדקתני דטעונות עיבור צורה, בהכרח דלא איירי מחטאות עוף שנפסלו בפסול הגוף. שהרי קדשים שנפסלו בפסול הגוף, כגון טומאה או פיגול או נותר, נשרפים מיד, ואינם טעונים עיבור צורה. אלא ודאי מחטאות שנפסלו בפסול היסח הדעת איירי. (7)

ואסיק רבי יוחנן לקושייתו: **בשלמא אי אמרת "היסח הדעת פסול טומאה הוי"**, לכך אינו נשרף מיד. שהרי אין בו טומאה ודאית, אלא חשש טומאה בעלמא. **ומשום הכי בעי עיבור צורה,** כדי לפוסלו בלינה. שאם לא כן, **שמא יבוא אליהו ויטהרנה,** ונמצא ששרף בחינם. ויש בזה משום בזיון קדשים.

אלא אי אמרת "היסח הדעת פסול הגוף הוי", למה לי **עיבור צורה?** ישרפו מיד.

דהתנן: כל שפסולו של הקרבן הוא פסול ודאי בגופו של הבשר, ישרף מיד!

ואם אין פסולו בבשר אלא בדם, וכגון

מכיון שנזרקו ללול, שוב נפסלים בפסול היסח הדעת. ואי פסול הגוף הוי, ישרפו מיד. ולמה צריך להמתין בהם עד לבוקר. תוספות.

1. וצריך עיון, דאכתי תקשה הא דתניא "בדם ובבעלים תעובר צורתו". ולמה לא ישרף מיד משום היסח הדעת? והרי כל שנפסל, הרי הוא מסיח דעתו ממנו.

כשמסיח דעתו ממנו נפסלה, אף אם כלפי שמיא גליא דלא נטמאה. ולמה לא יהיה מותר לשורפה? תוספות.

7. וקשה, דלמא פסולי חטאת העוף, היינו חטאות שנפסל דמם או שמתו בעליהם. ומשום כן הם צריכים עיבור צורה. ויש לומר, דמכל מקום מקשה שפיר. שהרי

את הדם כשנטמא הבשר, בדיעבד הורצה הקרבן לבעליו. ואין צריך להביא אחר תחתיו! ובסמוך יבואר טעמיה.

קתני מיהת, "נטמא או נפסל". דמשמע פסול אחר חוץ מפסול טומאה. מאי "נפסל"? מאי לאו, נפסל בהיסח הדעת?

אי אמרת בשלמא, "היסח הדעת פסול טומאה הוי", משום הכי מודה רבי יהושע שהורצה בדיעבד. דהא היינו דמשכחת לה, דמרצוי ציץ אף על טומאה ודאית. וכיון שמרצה הציץ על טומאת הבשר, שפיר חשיב כישנו לבשר. ומיהו לכתחלה לא יזרוק. משום דקסבר, אין הציץ מרצה אלא בדיעבד.

והא דמכשיר רבי אליעזר בדיעבד אם נפסל הבשר ב"יוצא", אינו משום ריצוי ציץ. שהרי אינו מרצה אלא על עוון טומאה. אלא דבפסול "יוצא" עדיין נחשב הבשר קיים, לענין דיעבד. לפי שאין פסולו מחמת עצמו, אלא מחמת חסרון מחיצת העזרה סביב הבשר. ופסול מחמת דבר אחר מיקרי(2).

אלא אי אמרת, "היסח הדעת פסול הגוף הוי", אמאי הורצה הדם בדיעבד, כשנפסל הבשר בפסול זה? והרי אין הציץ מרצה אלא על עוון הטומאה, כמבואר בפרק קמא.

ומשנינן: לא מפסול היסח הדעת איירי. אלא מאי נפסל? — נפסל במגע טבול יום(3)! שטבול יום פוסל את הקדשים.

ותמהינן: אי הכי, היינו פסול "טמא", וכבר קתני "נטמא".

ומשנינן: תרי גרוני "טמא" קתני. נטמא בטומאה גמורה, ונטמא בטבול יום.

כי סליק רבין מבבל לארץ ישראל, אמרה להא שמעתייה דרב ששת [דגידולי תרומה אסורים משום היסח הדעת], קמיה דרבי ירמיה.

ואמר רבי ירמיה: הני בבלאי, טפשיאי הם. ומשום דיתבי בארעא דחשוכא [שבבל חשוכה, לפי שהיא עמוקה], אמריתון שמעתתא דמחשכו!

וכי לא שמיע לבו, הא דאמר רבי שמעון בן לקיש משמיה דרבי אושעיא: מי החג [שהוכנו לצורך נסוך המים] שנטמאו, ואי אפשר לשאוב מים אחרים במקומם [כגון שנטמאו בשבת שבתוך החג. שאי אפשר לילך בשבת ולשאוב מהשילוח, אלא מערב שבת היו מביאין אותן] — אפשר לטהרם על ידי השקה באמת המים שבעזרה. שבכך

לבשר היוצא, להתירו מידי מעילה.

3. וקשיא, הא כיון שנפסלו בטבול יום, ממילא אסח דעתיה מיניה. ואי פסול הגוף הוי, איך מהני תו ריצוי ציץ.

ויש ליישב, דכיון דהיסח דעת זה בא מן הטומאה, ומהני ריצוי ציץ על הטומאה עצמה, ממילא מהני נמי להיסח הדעת. מהרש"א.

וצריך לומר, דסבירא לה לגמרא, דאף אחר שנפסל משום דם או בעלים, צריך עדיין שמירה מטומאה [שהרי גוף הבשר עדיין כשר, אלא שאין לו דם שיתירן]. ודוקא בזריקה ללול כתבו התוספות דחשיב היסח הדעת. שפת אמת.

2. רש"י. ותוספות כתבו, דביוצא חשיב כ"יש בשר" בדיעבד, משום שהזריקה מועלת אף

הם נעשים חיבור למקוה(4). ומי מקוה אינם בני טומאה.

מיהו, דוקא אם נטמאו כשעדיין לא נתקדשו בקדושת הגוף [על ידי נתינתם בכלי שרת. או שקרא עליהם שם הקדש], והשיקן, ואחר כך הקדישן, הרי הם טהורין.

אבל אם הקדישן, ואחר כך נטמאו, ואחר כך השיקן, תו לא מהני להו השקה, והם טמאים!

וקאמר רבי ירמיה: מכדי השקת המים באמה שבעזרה, כזריעה בקרקע היא, וכמחוברים נינהו. ואם כן, מזה לי אם השיקן ואחר כך הקדישן, דטהורים, ומזה לי הקדישן ואחר כך השיקן, דטמאים? והלא משנורעו המים בקרקע, שוב אינם מקבלים טומאה.

ומסיק רבי ירמיה: אלמא, אין זריעה להקדש! דמעלה עשו בהקדש, והחמירו במי קדשים, שלא תפרח טומאתם על ידי זריעתם בקרקע.

אם כן, הכא בשתילי תרומה טמאה, נמי החמירו בה. ואמרו, אין זריעה מועלת לתרומה, להתיירה מאיסור אכילתה בטומאה, על אף שמעיקר הדין בטלה ממנה תורת אוכל.

יטיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא.

אמר ליה אביי: האם מה שהחמירו בקדשים שלא תועיל בהם זריעה לטהרם מטומאתם, דוקא בהקדישן על ידי נתינתם בכלי שרת קאמר. אבל אם הקדישן בפה וקרא עליהם שם הקדש, ועדיין לא נתנם בתוך כלי שרת, לא עביד להו רבנן מעלה זו? לפי שאינם מתקדשים בקדושת פה, אלא בקדושת דמים. ואין בהם קדושת הגוף עד שינתנו בכלי שרת.

או דלמא, אף אם הקדישן בפה בלבד, נמי עבוד בהו רבנן מעלה זו.

אמר ליה רב דימי: שאלה זו, לא שמעתי את פתרונה. אבל בשאלה אחרת שהיא כיוצא בה, שמעתי תשובה.

דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: ענבים שננטמו — אם דרכן, המשקין היוצאים מהם טהורים! ואין הענבים מטמאים אותם במגעם. ולקמן יתבאר.

וכן הוא בחולין. אבל לא בהקדש. לפיכך, אם דרכן ואחר כך הקדישן למשקין, הרי הם טהורין! שהרי בזמן מגעם בענבים, היו עדיין חולין.

שננטמו, וכבר לא שייך בהו תוספת בפסול הטומאה, שוב אין נוהג בהם פסול היסח הדעת. קהלות יעקב.

4. וצריך עיון, אמאי מהני השקה? הלא אף זריעת שתילים טמאים אינה מטהרתם, אלא כשהשרישו. ובלאו הכי אינם נעשים מחוברים. ולמה במים אמרין דחשיבי מחוברים בהשקה

ותירוצו צריך ביאור. דהא אין הטומאה אלא היכי תימצי להיסח הדעת. והוא פסול בפני עצמו, ואין לו קשר לפסול טומאה.

ואפשר, דאף פסול היסח הדעת אינו אלא משום שמטיח דעתו לשומרו מן הטומאה. ודבר שאין שייך בו טומאה, אף פסול היסח הדעת לא שייך בו [וכן איתא באחיעזר, יורה דעה סימן א]. שהרי אין ממה לשומרו. ולפיכך, קדשים

רבנן מעלה. אבל הני קדשים, דבעי כלי שרת כדי להתקדש בקדושת הגוף, דלמא בקדושת פה גרידא לא עבוד רבנן מעלה.

והדריןן לפרש דברי רבי יוחנן, דאמר: דרכן ואחר כך הקדישן — טהורים!

והוינן בה: וכי "דרכן" ואפילו טובא [הרבה יחד], נמי טהורין המשקין? אם כן קשיא. ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבי יוחנן: ענבים שנשמאו, דורכין פחות פחות מכביצה, ודוקא בכהאי גוונא הם טהורים. לפי שאין האוכל מטמא אחרים בפחות מכביצה. אבל אם דרכן הרבה יחד, נטמאים המשקין ביציאתם, מחמת מגעם בענבים.

ומשנינן: אי בעית אימא, הכא נמי קאמר. דאם דרכן בפחות מכביצה ואחר כך הקדישן, טהורין.

ואיבעית אימא: לעולם, אף אם דרכן הרבה יחד מטהר רבי יוחנן. אלא התם דמצריך לדורך בפחות מכביצה, איירי בענבים דנגעו להו בראשון לטומאה. דהוה להו אינהו [הענבים], שני לטומאה. לפיכך הם מטמאים את המשקין הנוגעין בהם ביציאתם. שהמשקין נטמאים אף על ידי שני לטומאה, ונעשים מחמתו ראשון לטומאה. כדקיימא

אבל אם הקדישן לענבים ואחר כך דרכן, אף אם דרכן בפחות מביצה, הרי המשקין טמאין! ואף זו היא מעלה בקדשים. ואף שהמשקין מיפקד פקידי בפרי, ואינם חיבור לו, החמירו בהם לומר שהמשקין נטמאים יחד עם הפרי בעודם בתוכו, על אף דמן הדין אין הם חיבור עמו כגוף אחד⁽⁵⁾.

וקא סליק אדעתיה דרב דימי, דבמקדיש את היין לנסכים איירי. ולכן הוכיח ואמר: והא ענבים, דקדושים בקדושת פה נינהו. שהרי אף אם ינתנו בכלי שרת לא יתקדשו בקדושת הגוף. לפי שהם עצמן אינם קרבים, ואינם ראויים להנתן בכלי שרת. וקיימא לן, "אין כלי שרת מקדש אלא דבר הראוי לו". ואפילו הכי עבוד בהו בענבי ההקדש רבנן מעלה זו, שהמשקין שבהם נטמאים יחד עם. אלמא, מעלת קדשים נוהגת אף בהקדש פה בלבד.

אמר רב יוסף: מענבים קא אמרת להוכיח כן? הא לא מוכח מידי. משום דהכא, בענבים של תרומה עסקינן, ולא בקדשים. שאף בתרומה עשו מעלה זו, כמו שעשו בקדשים. ושאי ענבי תרומה, משום דקדושת פה דידהו, בקדושת כלי שרת של קדשים דמיא. שהרי על ידי פה חלה לגמרי קדושת הגוף של תרומה. הלכך עבוד בהו

בעלמא.

ואין לומר דהיינו משום שאף הם מקבלים דין מקוה. דלא כן הוא. שהרי להיעשות מקוה, צריכים הם חיבור כרוחב שפופרת הנוד. ואילו לטהרם מטומאתם, סגי בהשקה דטופח על מנת להטפיח. קובץ שיעורים. וצריך לומר, דזרעים לא נחשבים לחיבור בקרקע בלא השרשה. דכמאן דמנח בכדא דמי.

אבל מים מתחברים למי מקוה בהשקה בלבד. קהלות יעקב.

5. ומעתה שוב אין אנו צריכים שינויא דלעיל [לג ב], דתרומת תותים ורמונים לא חזיא למידי, משום תקלה. אלא דבהקדישן ולבסוף דרכן, החמירו חכמים שיטמאו המשקים עם הפרי, אף דמיפקד פקידי. מהרש"א.

לן "כל הפוסל את התרומה מטמא את המשקין להיות תחלה". והשני מטמא את התרומה. ולכך הוא עושה את המשקה ראשון לטומאה.

אבל **הכא**, איירי בענבים **דנגעו בשני** לטומאה, דהו להו שלישי לטומאה. לפיכך אין הם מטמאים את המשקין היוצאים. שאין שלישי מטמא את המשקין. שהרי אף אינו פוסל את התרומה.

אמר רבא: אף אנן נמי תנינא, דעבוד רבנן מעלה בקדשים, ואף בהקדש פה. דתניא: כתיב במי חטאת "ונתן עליו מים חיים אל כלי". ודרשינן, שתהא חיותן של מים בכלי. שצריך שיתמלאו המים מן המעין, באותו כלי שלבסוף נותנים בו את אפר הפרה. ולא ישאבם בכלי אחר, ואחר כך יערם לכלי שנותן בו את אפר הפרה.

והוינן בה: הא כתיב "ונתן עליו מים חיים". דמשמע, שלא בעינן שיתמלא הכלי מן המעין מאליו, אלא מהני אף אם נוטלים מים מן המעין ונותנים בו. **אלמא** מי חטאת כשרים, אף כשתלושין נינהו⁽⁶⁾! ואמאי אין לערות מכלי לכלי?

אלא מעלה בעלמא הוא דעשו חכמים במי חטאת, שתהא חיותן בכלי. ואין זה מן התורה. ולא דרשה גמורה היא, אלא אסמכתא בעלמא.

ו**הכא נמי** גבי שתילים טמאים שנזרעו, **מעלה** היא בתרומה, שאין הזריעה מטהרתם. **אמר רב שימי בר אשי: אף אנן נמי תנינא**,

דמעלה יש בקדשים אף מן התורה. דתנן: טמא שטבל ועלה מטומאתו, **אוכל במעשר** שני מיד! אבל עדיין אינו אוכל בתרומה. דעד הלילה הוא קרוי "טבול יום". וילפינן ליה מיולדת בתוך ימי טהרתה, שאינה אוכלת בתרומה. וכן פוסלת את התרומה במגעה. כדכתיב "בכל קודש לא תגע". ואף היא כטבולת יום ארוך דמיא.

משחעריב שמשו [ברדת הלילה] הרי הוא **אוכל** אף בתרומה!

ודייקין: **בתרומה, אין** [אוכל]. ואף טמא שחייב כפרה, כגון זב ויולדת, אוכל בהערב השמש.

אבל **בקדשים לא** אוכל אף בלילה, עד שיביא את קרבנותיו.

ואמאי? והרי טהור הוא אף קודם הבאת קרבנותיו. **אלא מעלה** עשתה התורה בקדשים שמחוסר כפורים אינו אוכל בס. **והכא נמי** בתרומה טמאה שנזרעה, עשו חכמים **מעלה** ואסרוה באכילה.

אמר רב אשי: אף אנן נמי תנינא, דמעלה עשתה תורה בקדשים. דתניא: כתיב בקדשים, "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף, **והבשר** כל טהור יאכל בשר". ודרשינן מוי"ו יתירא ד"והבשר", **לרבות עצים ולבונה** של קדשים! שאף הם מקבלים טומאת אוכלין.

והוינן בה: וכי **עצים ולבונה בני איטמווי** נינהו? והא אין בהם תורת אוכל.

6. רש"י. ותוספות כתבו על פירוש, דדחוק הוא. ופירשו, דכשהמים בתוך הכלי ועדיין הכלי